

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Cvačka Jan

**Retrospektivní katalogizace v Archivním a depozitním středisku Univerzity Karlovy
v Lešetících**

**Retrospective cataloguing at Archive and depository center at Charles University in
Lešetice**

Příbram 2016

Vedoucí práce: PhDr. Radka Římanová, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat PhDr. Radce Římanové, Ph.D. za odborné vedení, pomoc a trpělivost při zodpovídání nesčetných dotazů. Poděkovat bych rovněž chtěl i zaměstnankyním detašovaného střediska v Lešeticích za sdělení informací o svém pracovišti.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či získání jiného nebo stejného titulu.

V Příbrami, dne 20. 7. 2016

.....

Cvačka Jan

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je retrospektivní katalogizace fondu depozitáře Univerzity Karlovy v Lešeticích. Depozitní středisko spravuje fond bývalého Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ. Knihy se retrospektivně katalogizují metodou de visu. Ke kooperativní katalogizaci a kopírování záznamů se využívá nástrojů Jednotné informační brány. Praktičnost využití se ověřila na zkoumaném vzorku. V práci jsou dále nastíněny hlavní varianty retrospektivního zpracování (rekatalogizace, retrokonverze) a kroky vedoucí k dnešním možnostem sdílené katalogizace mezi knihovnami. Důraz je kladen na využití Jednotné informační brány pro přebírání záznamů. Jednotná informační brána je v práci blíže charakterizována (poskytované služby, MetaLib, SFX, Z39.50).

Klíčová slova

Jednotná informační brána, zpracování knihovního fondu, sdílená katalogizace, retrospektivní katalogizace, rekatalogizace

Abstract

The topic deals with the retrospective cataloguing resources of the depository of Charles University in Lešetice. Depository Center administrates the book collection of the former Institute of Marxism-Leninism of the Central Committee of the Communist Party. Books are retrospectively cataloguing by using the tools of the Uniform Information Gateway. Practicality of use is verified by the sample. This thesis also outlines the major variants of retrospective processing (recataloguing, retro-conversion) and the steps leading to today's possibilities of shared cataloguing between libraries. The emphasis is placed on the use of the Uniform Information Gateway for copying records. Uniform Information Gateway is specifically characterized (service provided, MetaLib, SFX, Z39.50).

Keywords

Uniform Information Gateway, processing book collection, shared cataloguing, retrospective cataloguing, recataloguing

Obsah

Úvod.....	7
1 Zpracování fondu-katalogizace	9
1.1 Sdílená katalogizace.....	10
1.2 Spolupráce knihoven	14
2 Jednotná informační brána.....	17
2.1 Služby Jednotné informační brány	17
2.2 Přebírání záznamů v rámci Jednotné informační brány	20
3 Depozitní středisko v Lešetících	24
3.1 Charakteristika pracoviště Ústřední knihovny v Lešetících.....	24
3.1.1 Rekatalogizace	25
3.1.2 Struktura fondu.....	27
3.2 Průběh zpracování	30
4 Praktická část práce – výzkum užití JIB v depozitáři.....	34
4.1 Ověřování hypotéz.....	35
4.1.1 Hypotéza 1.....	35
4.1.2 Hypotéza 2.....	36
4.1.3 Hypotéza 3.....	37
4.2 Dohledávání nenalezených záznamů.....	37
4.2.1 Charakteristika dohledávaného vzorku.....	38
4.2.2 Výsledky vyhledávání	38
4.3 Shrnutí výzkumu	40
Závěr	42
Použitá literatura a prameny.....	44
Přílohy	49
Legenda k tabulkám:	49
Signatura K.....	50
Signatura III.....	51
Signatura P.....	52
Signatura S.....	53
Procentuální rozložení jednotlivých nalezení v jednotlivých signaturách.....	54
Poměr úspěšnosti v případě využití nástrojů JIB	55
Shrnutí výsledků.....	56

Úvod

Tato práce se zabývá tématem retrospektivního zpracování fondu Depozitního střediska Ústřední knihovny UK v Lešeticích. Původně jsem se chtěl věnovat teoretickému popisu systému Jednotné informační brány. Na základě konzultace s Ing. Jiřím Pavlíkem a následné diskuzi s vedoucí práce PhDr. Radkou Římanovou, Ph.D. se téma práce více zaměřilo na konkrétní funkcionalitu Jednotné informační brány pro sdílenou/kooperativní ¹retrospektivní katalogizaci.

Pro zmapování a charakteristiku zpracovávání fondu v Lešeticích jsem se také rozhodl na základě místa svého bydliště, díky kterému bylo možné se do depozitáře během chvíle dopravit a moci tak snadno s tamním fondem pracovat.

Téma se dotýká každodenní knihovnické praxe. Práce je rozdělena do čtyř základních částí. První tři mají teoretický charakter a v části čtvrté je následně popsán průběh retrospektivního zpracování na vybraném vzorku knih.

V úvodní kapitole jsou nastíněny možnosti retrospektivního zpracování knihovnických fondů (rekatalogizace, retrokonverze). Pojednává se o přebírání záznamů a sdílené katalogizaci jako takové. S oblastí spolupráce mezi knihovnami v současné době souvisí problematika Centrálního portálu knihoven, o kterém je v dané kapitole rovněž zmínka.

Následující část se po té zabývá charakteristikou systému Jednotné informační brány. Popsány jsou základní poskytované služby se zaměřením na službu přebírání bibliografických záznamů. Poukázáno je na proces a podmínky, které jsou pro kvalitní podobu této služby potřeba.

Informace ze třetí kapitoly byly čerpány převážně na základě rozhovoru se zaměstnankyněmi pracoviště v Lešeticích Bc. Tamarou Švaříčkovou a Bc. Petrou Kašparovou. V kapitole je popsána charakteristika pracoviště, obsažené fondy a proces rekatalogizace. Rozpis průběhu zpracování po té vychází zejména z vlastní zkušenosti s použitím knihovnického systému Aleph 500 pro účely této práce.

---

¹ Terminologická databáze TDKIV (Vodičková, 2003c) upozorňuje na nejasný výklad termínu sdílená katalogizace: „*Různost chápání vztahu mezi termínem „sdílená“ a „kooperativní“ katalogizace u věcné a jmenné katalogizace.*“

Sdílená katalogizace je termín obecně více rozšířený, než termín kooperativní katalogizace. Sdílená katalogizace může mít formu společné katalogizace do jednoho centrálního katalogu, kdy různé instituce pouze přispívají údaje o jednotkách. Druhá forma sdílené katalogizace je založena pouze na přebírání katalogizačních záznamů z jednoho katalogu do druhého. Záznam je po kopírování upravován zcela podle potřeb knihovny, která si jej převzala (Římanová, 2016). Z důvodu obecného rozšíření termínu „*sdílené katalogizace*“ pracuji ve své práci s tímto termínem.

V prakticky zaměřené čtvrté části se poté na vybraném vzorku knih ověřovaly tři položené hypotézy, které rovněž vznikly na základě rozhovoru s pracovníci. Pouze jednu se u daného vzorku podařilo ověřit. Závěry vznikly na základě hodnot vytvořených tabulek a z nich utvořených grafů. Pro přehled jsou dosažené výsledky v této práci součástí sekce příloh.

Součástí poslední části je i zmapování některých zdrojů, které by v případě jejich využití u zkoumaného vzorku zvýšily míru úspěšnosti nalezení záznamů vhodných pro převzetí.

Práce je psaná v souladu s metodickými pokyny – doporučená formální úprava závěrečné klasifikační práce. Pro citování jednotlivých zdrojů byl použit tzv. Harvardský styl citování.

Mezi zdroji je v největší míře zastoupena článková literatura. Jednotlivé citace jsou řazeny dle abecedního pořadí příjmení prvního z uvedených autorů. V případě vícečetného zastoupení jména autora, jsou jednotlivé zdroje seřazeny chronologicky od nejstarších po nejmladší. Za předpokladu, že bylo použito dvou a více článků jednoho autora, publikovaných ve stejném roce, se pořadí seřadilo dle abecedy podle názvu díla.

V práci jsou zahrnuty rovněž některé informace, které byly získány na základě e-mailové komunikace. Jednotlivé zprávy jsou součástí osobního archivu autora.

1 Zpracování fondu-katalogizace

Norma ČSN ISO 8459-5 popisuje katalogizaci jako: „proces zpracování záznamu pro jeho začlenění do jednoho nebo více katalogů nebo rejstříků, kdy jádrem zpracování je popis ucelené jednotky umožňující její výběr“. Onen popis je dvojího druhu, jmenný a věcný. Vytvořené katalogizační záznamy se začleňují do katalogů různých organizací (Vodičková, 2003a).

V minulosti knihovny tvořily lístkové katalogizační záznamy. Ty byly nejdříve psané ručně a později se přešlo na jejich tištěnou, resp. strojopisnou, podobu. V 70. letech 20. století byly na území Ameriky, a s desetiletým zpožděním na území Evropy, zaváděny první automatizované katalogizační systémy, které umožnily i první online katalogy, neboli tzv. OPACy první generace. Katalogizační záznamy dosavadních lístkových katalogů bylo potřeba nějakým způsobem převést do digitální podoby. K tomuto převodu dochází buď za pomoci procesu retrospektivní katalogizace (rekatalogizace) nebo retrospektivní konverze (retrokonverze) (Mikšovská, 2013).

Sousloví retrospektivní katalogizace popisuje terminologická databáze informační vědy a knihovnictví, jako opětovné zkatalogizování dokumentů fondu knihovny metodou de visu (tedy „s knihou v ruce“). Jedná se o nahrazení dříve pořízených katalogizačních záznamů záznamy nově vzniklými, které lépe vyhovují novým požadavkům například na formát záznamu (Vodičková, 2003b).

Při retrokonverzi se převádí existující podoba tištěného, nebo psaného katalogu do digitální podoby za pomoci informačních technologií. Jejím výsledkem může být obrazová (pouze naskenovaná), nebo strukturovaná podoba dat, sloužící k online dostupnosti katalogu pro uživatele, nebo pro bibliografické potřeby knihovny.

U porovnání procesů rekatalogizace a retrokonverze je důležité zmínit, že v případě retrokonverze jde zejména o katalogizační záznamy dokumentů, oproti rekatalogizaci, kde jde především o dokumenty samotné.

Rekatalogizace je nejspolehlivější metodou retrospektivního zpracování fondu. Její chybovost je oproti retrokonverzi minimální. Na druhou stranu vyžaduje větší časové a finanční náklady, například v podobě dočasného zvýšení pracovních sil. Je vhodné ji provádět v průběhu revize knihovního fondu, nebo ji využívat coby doplněk při retrospektivní konverzi. Použití rekatalogizace je nutné zejména u knihoven se speciálním odborným fondem, kdy by použití pouhé retrokonverze dostatečně nepokrylo požadavky na vzniklé záznamy (Mikšovská, 2013).

S retrospektivní katalogizací, stejně tak jako s katalogizací samotnou, úzce souvisí pojem přebírání záznamů. Ten lze chápat jako jednu z možných podob tzv. sdílené katalogizace. Výhodou takovéto katalogizace je zejména redukce několikanásobného duplicitního zpracování téhož dokumentu. Knihovny s univerzálním profilem mívají do určité úrovně podobný knihovní fond. Místo opětovného zpracování téhož dokumentu je tedy výhodné záznam převzít z jiného katalogu a podle vlastních potřeb jej pouze poupravit.

Je nutné připomenout, že přebírání záznamů má práci katalogizátora usnadnit a ne plně nahradit (Ledínský, 2005). Například při věcném popisu odpadá díky převzetí záznamu nejtěžší část zpracování. Tou je obsahová analýza dokumentu. I tak ale neodpadá povinnost převzatý údaj alespoň částečně zkontrolovat, aby se předešlo případnému špatnému určení tématu (Machačová, 2005).

Přebírání záznamů zkrátka značně šetří čas a finanční prostředky knihoven. Úspěšnost převzetí u starších dokumentů, například právě v rámci retrospektivní katalogizace, je velice vysoká. V případě neexistence odpovídajícího katalogizačního záznamu, není vhodné dokument odložit a čekat, než záznam někdo vytvoří, ale sám dokument originálně zpracovat (Ledínský, 2005).

Přítomnost katalogizačního pracovníka v knihovně je mezi odborníky vnímána různě. Někteří vidí budoucnost katalogizace především ve spolupráci mezi knihovnami a tedy menší potřebou katalogizátorů. Jiní tvrdí, že katalogizace jako taková je více potřebná nežli dříve.

Některé akademické knihovny například redefinují roli katalogizačních pracovníků se snahou o začlenění nově vzniklých potřeb. Vznikají pozice knihovníků orientující se na digitální sféru informačních zdrojů. Tradiční podoba katalogizace se přizpůsobuje rozmanitosti druhů dokumentů. Pracovníci se stávají správci elektronických sbírek a fungují jako lektoři práce s elektronickými zdroji (Cerbo, 2011).

1.1 Sdílená katalogizace

Pojem sdílená katalogizace je chápán a definován nejrozličnějšími způsoby. Úplně nejobyčejněji ji lze chápat jako jakékoliv sdílení práce katalogizátorů (Stoklasová, 2004). Její podstatou je to, že knihovna svůj fond nezpracovává výhradně prostřednictvím vlastní originální katalogizace, ale snaží se v co největší míře používat ke zpracování externí zdroje (souborné katalogy, bibliografie atd.) (Křčmařová, 2000).

Podmínkou pro sdílenou katalogizaci je především sladění technických a organizačních předpokladů mezi knihovnami.

Technické nastavení se týká především tří následujících oblastí (Ledínský, 2007):

1) Shodný komunikační protokol

Pro ideální kooperaci při sdílené katalogizaci je vhodné, aby jednotlivé knihovní systémy komunikovaly stejným protokolem. Propojování heterogenních systémů probíhá například s pomocí implementovaného protokolu Z39.50².

2) Shodné znakové sady

Nejen v ČR ale i na mezinárodní úrovni se využívá několik znakových sad najednou. Při přebírání záznamů v cizí znakové sadě může dojít k chybnému převzetí záznamu bez speciálních znaků a diakritiky. Řešením rozdílnosti znakových sad je konverze, která speciální znaky nahradí znaky zástupnými.

3) Shodný formát záznamu

Pokud systémy využívají rozdílný formát záznamu, nelze sdílenou katalogizaci bez případné konverze aplikovat. V ČR je preferováno užívání formátu MARC 21.

Po organizační stránce věci je důležité, aby se knihovny, které se podílejí na sdílené katalogizaci, shodly na úrovni záznamu. Zmíněný požadavek se netýká situace, kdy knihovna pouze přebírá záznam. Dále je zapotřebí používání stejných katalogizačních pravidel, jednotný způsob věcného třídění a shodná práce s autoritami (Ledínský, 2007).

Existují dvě hlavní varianty sdílené katalogizace. Záleží vždy na instituci samotné, který způsob zvolí za svůj vlastní. Buď pouze jednu z těchto možností, nebo jejich vzájemnou kombinaci. Alternativy jsou tyto:

- Knihovna přednostně katalogizuje ve své lokální bázi a záznamy hlavně přejímá z externích zdrojů. V tomto případě se hovoří o tzv. *kopírování záznamů* (copy cataloguing).
- Knihovna primárně katalogizuje ve společné bázi zúčastněných knihoven a záznamy posléze přejímá do své vlastní lokální báze. Tuto situaci lze

---

² „Jedná se o standardizovaný protokol pro vyhledávání a přejímání dat.“ (Rubringer, 1999)

pojmenovat jako *online sdílenou katalogizaci* (shared cataloguing) (Krčmařová, 2000).

Sdílená katalogizace, zejména do společné báze, sebou přináší několik úskalí. Ty je možné rozdělit na technologickou oblast (rozdílné prostředí knihovních systémů, různá rozhraní, rozdílná realizace standardů), ale i na oblast organizační nebo administrativní (problémy se vzájemnou domluvou, různý názor na úroveň katalogizace) (Ledínský, 2005).

Existence vlastních lokálníchází přináší zúčastněným knihovnám určitou míru autonomie. Na druhou stranu je v tomto případě nutné vytvořit mechanismus, díky kterému by se změny provedené v centrální bázi automaticky přenesly i do báze lokální (Stoklasová, 2004).

Centrální báze je reprezentována tzv. soubornými katalogy (Krčmařová, 2000). Ty obsahují v úplnosti, či pouze částečně záznamy dvou a více knihoven nebo informačních institucí (Krčmařová, 2003b).

V případě fyzické existence databáze, do které jsou dodávány a ukládány záznamy různých knihoven, označujeme výsledný katalog jako reálný souborný katalog. Pakliže se záznamy nejdříve tvoří v lokální bázi zúčastněných knihoven a posléze jsou zasílány do společné báze, lze takto uspořádaný souborný katalog (dále SK) označit jako katalog dostředivý. V opačném případě, tedy primární katalogizace v SK a následné kopírování do lokálních katalogů, se jedná o odstředivý reálný SK. Uvedená terminologie se ale v českém prostředí nevyužívá a je nahrazována termíny reálný SK a sdílená katalogizace (Krčmařová, 2003a).

Ole Husby (1999) ve svém příspěvku *Reálné a virtuální souborné katalogy* popsal typologii reálných katalogů. K výše popsaným dvěma základním druhům přiřadil další dva. Dle způsobu katalogizace tedy vytvořil čtyřdruhovou charakteristiku:

- 1) Katalogizace probíhá přednostně v lokální bázi. Záznamy jsou posléze předávány do souborného katalogu. Tento druh se v rámci souborných katalogů vyskytuje nejčastěji. Jeho typickým příkladem je například souborný katalog z českého prostředí - CASLIN.
- 2) Primární katalogizace probíhá přímo v centrální databázi (souborném katalogu) a do lokální báze se záznamy přejímají. Toto uspořádání umožňuje kvalitnější sdílení.
- 3) Katalogizační zpracování probíhá simultánně a to přímo v lokální i centrální databázi najednou. V tomto případě již nedochází k sekundárnímu přenosu

záznamů napříč bázemi. Tento způsob je náročnější na technologie, které spojují prostředí souborného katalogu a katalogizační modul knihovního systému.

- 4) Absence lokálních katalogů knihoven. Databáze je plně centralizovaná. Prostředí souborného katalogu zde funguje i jako katalogizační modul pro spolupracující knihovny (Krčmařová, 2000).

V případě, že reálně neexistuje žádná společná databáze obsahující zaslané záznamy, ale různé knihovní katalogy jsou přesto technologicky propojené (Krčmařová, 2003c) (např. pomocí discovery systému) (Římanová, 2016), vzniká SK, který lze označit jako virtuální SK. Ten umožňuje paralelní prohledávání zúčastněných katalogů skrze jednotné uživatelské rozhraní. Záznamy jsou zpřístupněny pomocí komunikačního protokolu (Krčmařová, 2003c) nebo centrálního indexu (Římanová, 2016).

V České republice je provozován relativně vysoký počet elektronických souborných katalogů.

CASLIN, jakožto *Souborný katalog České republiky* je největším SK v Česku (Bulínová, 2005). Je rozdělen do dvou samostatných databází – Souborný katalog ČR, který obsahuje záznamy zejména o monografiích a speciálních dokumentech a Souborný katalog ČR – Seriály. Souborný katalog ČR je dávkově doplňován záznamy. Souborný katalog ČR – Seriály je budován pouze Národní knihovnou ČR. Jednotlivé knihovny jen doplňují údaje o ročnících, které vlastní. Souborný katalog ČR je národním SK (Římanová, 2016). Je rovněž zástupcem tzv. reálného SK (Balík, 2003). Z hlediska aktuálnosti jsou údaje v SK závislé na způsobu importu z lokálních katalogů³ (Římanová, 2016).

Zástupcem katalogu virtuálního je Jednotná informační brána umožňující přístup k různým informačním zdrojům. Koexistence fyzického a virtuálního katalogu vede k otázkám zabývajících se vhodností tohoto stavu.

Je potřeba si uvědomit, že oba systémy si nemají navzájem konkurovat. Žádoucím cílem je jejich vzájemná spolupráce. Jednotná informační brána, jako projekt integrující, přináší oproti fyzickému katalogu větší možnosti díky přímé návaznosti na další souborné a lokální katalogy, ale i na zahraniční zdroje. Jeho cílem není kompletní integrace všech českých knihoven (Balík, 2003), ale umožňuje výběr relevantní kolekce pro vyhledávání

---

³ Nejaktuálnější údaje obsahuje u knihoven, které přispívají prostřednictvím protokolu OAI-PMH (zpravidla jednou za 24 hodin), pokud knihovna přispívá prostřednictvím FTP importu záznamu na FTP server, pak se může jednat o denní, týdenní nebo (v případě malých knihoven) i roční interval aktualizace údajů (Římanová, 2016).

podle účelu katalogu. Z hlediska aktuálnosti se vždy vyhledává v nejaktuálnějších údajích v jednotlivých databázích (Římanová, 2016).

1.2 Spolupráce knihoven

Roku 1991 se zástupci čtyř hlavních českých a slovenských knihoven shodli na společném záměru vytvoření pevných základů pro vznik celostátní knihovní sítě. Součástí plánu bylo i definování cílů pro sdílenou katalogizaci. Dvě národní centra měla zajistit své zpracování bibliografické produkce. Navíc měl postupnými kroky vzniknout souborný katalog všech zúčastněných institucí.

Po rozdělení Československa na Českou a Slovenskou republiku v roce 1993 se myšlenka jednotné knihovní sítě stala nereálnou. Vzhledem k historickým i jazykovým podobnostem obou nově vzniklých republik, lze však za úspěch považovat možnost vytvořit česko-slovenský virtuální katalog, a to v rámci Jednotné informační brány.

Představa o jednotné centrální bázi vedla v 90. letech u českých knihoven k respektování standardů. Díky tomu byly položeny pevné základy vedoucí k hladké konverzi dat a k propojování jednotlivých zdrojů (Stoklasová, 2004).

Důraz na jednotnou podobu záznamů a zavedení mezinárodních standardů byl motivován snahou o zjednodušení procesu katalogizace prostřednictvím kooperace na národní a mezinárodní úrovni (Lichtenbergová, 2009). Důležitým mezníkem a podmínkou pro sdílenou katalogizaci bylo rovněž i připojení knihoven k internetu (Machačová, 2005).

První pokusy o zefektivnění katalogizace byly uskutečněny zpřístupněním databází prostřednictvím CD a DVD. Původně šlo jen o databázi České národní bibliografie, ale později se vlivem zapojení nových technologií připojily databáze všech větších knihoven a Souborný katalog ČR (Lichtenbergová, 2009).

CASLIN (Souborný katalog ČR) byl zprovozněn v roce 1996. Na jeho vzniku se podílelo 14 knihoven. V průběhu let se vylepšovalo programové vybavení katalogu, stejně tak jako se rozšiřoval seznam zúčastněných knihoven. Od roku 2003 je zpřístupňován skrze systém Aleph 500. Díky možnostem přebírání záznamu skrze protokol Z39.50 se stal důležitým zdrojem využívaným v rámci sdílené katalogizace (Svobodová, 2004).

Jádrem původní snahy o kooperaci byla především česká produkce. U cizojazyčných titulů by procesy vedoucí ke sdílené katalogizaci, z důvodu rozdílných finančních možností a různému tematickému zaměření knihoven, nepřinesly dostatečný užitek.

Další krok k větší míře spolupráce v rámci sdílené katalogizace byl učiněn v roce 2005. Vzájemná spolupráce Národní knihovny ČR, Moravské zemské knihovny a Vědecké knihovny v Olomouci (příjemců povinného výtisku) měla vést k velkému počtu rychle zpracovaných záznamů, vhodných pro potřeby přebírání (Lichtenbergová, 2009).

Odpovědní jedinci ze zmiňovaných knihoven se dohodli na vytvoření jednotné báze, a na začlenění systému ALEPH-Cluster (Machačová, 2005).

I přes jednotné využívání katalogizačních pravidel AACR2, bylo z počátku nutné sladit podobu katalogizace mezi jednotlivými knihovnami. Zejména v případech, kdy pravidla nezacházela do detailů, a katalogizátor měl volnost v podobě zápisu. Nově vzniklé záznamy měly být navíc z důvodu jejich začleňování do národní bibliografie na co možná nejvyšší úrovni. Některé knihovny neměly s novými požadavky zkušenosti (Lichtenbergová, 2009).

ALEPH-Cluster je nástroj sloužící pro replikaci změn (Stoklasová, 2004). Vytváří vazbu mezi centrální (společnou) a lokální (vlastní) bází. Při úpravě záznamu v bázi centrální se stejná změna projeví i v připojené bázi lokální. Automatická úprava záznamu v bázi lokální se týká pouze některých předem nadefinovaných polí. Opačným směrem vazba nefunguje. Knihovny tedy mohou převzatý záznam podle svých potřeb ve svém katalogu poupravit, aniž by se jejich úprava projevila zpětně na přebíraném záznamu (Machačová, 2005). Tento způsob práce je aplikován pro společnou katalogizaci knihoven, které mají právo povinného výtisku (Národní knihovna, Moravská zemská knihovna a Vědecké knihovna v Olomouci). Přes původní záměr, aby v „clusteru“ pracovalo více knihoven, nebyl z důvodu náročné supervize katalogizačních záznamů počet knihoven rozšířen (Římanová, 2016).

Původně vytvořená centrální báze CEN byla po několika týdnech ostrého provozu začleněna do hlavní báze Národní knihovny NKC. Souběžná práce v bázi centrální a lokální vedla v Národní knihovně k časové zátěži a ke zpoždování ve zpracování knih.

S ohledem na sdílenou katalogizaci vedly uvedené kroky k předejití duplicitního vytváření stejného záznamu. Zvýšila se jednotnost a kvalita záznamu. Kladem je i automatické převádění změn do lokálních bází knihoven (Machačová, 2005).

Následující kroky vedoucí k větší míře spolupráce mezi knihovnami ČR byly započaty v roce 2010. Tehdy se zástupci zasedání Ústřední knihovnické rady shodli na nutnosti podpory silné centrální podobě služeb. Byly tak položeny základy projektu Centrálního portálu knihoven (Stoklasová, 2015).

Centrální portál knihoven (CPK) lze vnímat i jako generačního nástupce Jednotné informační brány (prohledávání tuzemských i zahraničních zdrojů) a Souborného katalogu ČR (zpřístupňování katalogů knihoven). CPK lze charakterizovat jako discovery systém

(Žabička, 2013). Technologicky bude založen na tzv. centrálním indexu. Prostřednictvím protokolu NCIP budou propojovány i údaje o jednotkách (Římanová, 2016). Například tak na rozdíl od Souborného katalogu ČR bude centrálně indexovat i tzv. akviziční záznamy, které jsou postupně dopracovávány. Ty ale budou v rámci vyhledávání penalizovány nižší hodnotou relevance (Žabička, 2013).

Hlavní tezí CPK je: „vytvořit silný centrální portál poskytující kvalitní, pohotové služby, které umožní klientům získat požadovaný dokument v tradiční tištěné nebo digitální formě či informaci kdykoli, odkudkoli a kdekoli“ (Žabička, 2016, s. 43).

V praxi si to můžeme představit jako vytvoření komfortního přístupu z jednoho místa k fondům a službám českých knihoven. Uživatel bude moci prohledávat katalogy a informační zdroje v jednotném přívětivém uživatelském rozhraní. Bude proto nutné provést pouze jedno ověření identity. Získá tím přístup k požadovaným dokumentům přímo z domova a to buď zdarma, nebo za poplatek. Služby knihoven zapojených do centrálního portálu tak budou dostupné i pro hendikepované, nebo obyvatele menších obcí (Stoklasová, 2014b).

Dosavadní výsledky prací na CPK definují pro rok 2015 tato omezení:

- CPK neumožní individualizaci a parametrizaci portálu pro zapojené knihovny. Díky koncepci vytvoření to ale v budoucnu bude možné.
- V rámci pilotního portálu nebude vytvořené prostředí pro MVS.
- CPK využije dosavadní linkovací servery SFX zapojených knihoven a SFX JIB. Případné další linkovací systémy budou připojeny s ohledem na volné kapacity.
- CPK nepřevzme funkce (metavyhledávač a přebírání záznamů) Jednotné informační brány ani bran oborových (Žabička, 2015).

Integrace Jednotné informační brány proběhne postupnými kroky. S ohledem na vysoký počet knihoven, které ji pravidelně využívají, musí být funkční až do té doby, kdy bude vytvořena a akceptována její plnohodnotná náhrada (Stoklasová, 2014a).

2 Jednotná informační brána

Systém Jednotné informační brány představuje jeden z využívaných nástrojů sloužící pro potřeby sdílené katalogizace. Díky implementovaným nastavením umožňuje přebírání záznamů z více než 80 elektronických zdrojů (Ledínský, 2007). K přebírání dochází v rozhraní katalogizačních modulů lokálního systému, a to jak k vyhledávání, tak ke kopírování vhodného vybraného záznamu (Římanová, 2016).

Práce na projektu Jednotné informační brány začaly v roce 2001 v rámci vzájemné spolupráce mezi Národní knihovnou České republiky a Univerzitou Karlovou. Společným cílem bylo vytvoření jednotného univerzálního přístupu ke klasickému fondu knihoven, stejně tak jako k elektronickým zdrojům. Místo původně plánovaného připojení ostatních knihoven k projektu až v jeho pozdější fázi, došlo k jejich připojení již během prvního roku. Tyto knihovny spolupracovaly na obdobném projektu pod vedením Státní technické knihovny. Po pozdějším zapojení Slovenské národní knihovny a Univerzitní knihovny v Bratislavě se projekt Jednotné informační brány (dále JIB) stal v podstatě projektem mezinárodním (Stoklasová, 2002).

Webový portál brány (<http://www.jib.cz/>) je jedním z možných řešení moderního pojetí zpřístupnění informačních zdrojů (katalogy knihoven, souborné katalogy, databáze atd.) Uživatel získá díky jednotnému vyhledávacímu rozhraní přístup jak ke zdrojům českým, tak zahraničním.

Zdroje lze rovněž rozdělit na ty, které jsou volně dostupné (využít je může kdokoliv bez ohledu na polohu, či registraci v knihovně) a na zdroje licencované. Ty jsou pouze pro registrované uživatele knihoven, kteří zároveň službu JIB využívají na počítačích s povolenou IP adresou.

Z jiného úhlu pohledu lze zdroje rozdělit na ty, které jsou JIB přímo prohledávány a na ty, na které JIB pouze odkazuje. Uživatelé se sice dozvědí o existenci zdroje, pro jeho prohledání, ale musí využít jeho konkrétní uživatelské rozhraní (Pospíšilová, 2007).

2.1 Služby Jednotné informační brány

JIB od své čtvrté verze (2007) nabízí uživatelům pět základních služeb možného použití (Pokorný, 2008):

1. Vyhledávání přes webový prohlížeč
V rozhraní JIB lze prohledávat buď předem vybrané nejvýznamnější informační zdroje (v rámci tzv. snadného hledání), nebo lze zdroje dle potřeby různě navolit. U individuálního výběru je ale potřeba mít ke zdroji oprávněný přístup. Výsledky vyhledávacího procesu jsou utříděny do jednotné množiny.
2. Přenositelnost vyhledávacího dotazu přes URL
Pomocí generátoru lze vytvořit speciální URL adresu, ve které je zakódován rešeršní dotaz. V odkazu jsou rovněž definované vybrané zdroje k prohledávání. Adresu URL lze následně s nulovými náklady vložit do vlastních webových stránek. Po klepnutí na odkaz uživatel spustí opětovné prohledávání. Oproti klasickým bibliografickým soupisům tím uživatel získá aktuální seznam adekvátních výsledků.
3. Vyhledávací okénko
I v tomto případě jde o přenesení služeb JIB do prostoru vlastních webových stránek. Oproti odkazu s předem nadefinovaným dotazem, zde uživatelé získávají možnost zvolit vlastní dotaz, aniž by museli opustit rozhraní, kde se právě nacházejí. Výsledky se zobrazí v novém okně prohlížeče. Fond některé knihovny se tak může rozšířit o další zdroje z jiných knihoven, či institucí.
4. Navazování vazeb s externími informačními zdroji
V případě absence odkazu na primární dokument u bibliografického záznamu, pomáhá JIB lokalizovat primární dokument v elektronické podobě v externím informačním systému. V případě klasického papírového dokumentu JIB navede uživatele na službu elektronického dodávání dokumentů. Tyto pomocné služby jsou k dispozici pod tlačítkem SFX.
5. Přebírání bibliografických záznamů
Všechny připojené zdroje nabízí obrovský informační potenciál. Díky vybavenosti JIB protokolem Z39.50, může stahování záznamů využít téměř jakýkoliv automatizovaný knihovní systém. Využití JIB jako virtuálního souborného katalogu značně šetří čas a práci katalogizátorů.

S poskytovanými službami úzce souvisí požadavky na funkce JIB. Očekává se především:

- Uživatelsky přívětivé rozhraní, integrující služby bez nutnosti provádění opakovaného přihlášení.
- Jednotný způsob kladení dotazů, stejně tak jako jednotná podoba výstupu výsledků.
- Varianta využití vlastně nadefinovaného prostředí s vybranými zdroji.
- Možnost uložení výsledků.
- Získávání nabídky dalších souvisejících informací a služeb.

První čtyři požadavky fungují v rámci JIB díky systému MetaLib. Pátý po té zajišťuje systém SFX. Oba dva systémy byly vytvořeny izraelskou firmou Ex Libris ⁴(Stoklasová, 2002).

MetaLib je paralelní vyhledávač, který je rovněž označován jako vyhledávač federativní. Hlavní devizou MetaLibu je jednotné vyhledávání (jednotný dotazovací jazyk, formát záznamů, znaková sada atd.) v heterogenních zdrojích. Ty mohou být nejrůznějšího charakteru. Jejich propojení je nejčastěji zajišťováno prostřednictvím protokolu Z39.50 (Stoklasová, 2008).

Nabízené služby systému MetaLib jsou personifikované. To znamená, že jsou zajištěny data a prostředky pro autorizaci a autentikaci uživatelů. Všechny informace potřebné pro správné fungování těchto procesů jsou shromážděné v tzv. znalostní bázi (Stoklasová 2002).

Využití MetaLibu pro rešeršní činnost je určeno spíše pro studenty a běžné uživatele. I přesto je úspěšně využíván i na profesionální úrovni. Webové rozhraní nabízí několik modulů pro vyhledávání (snadné, pokročilé, profi hledání).

U pokročilého vyhledávání může uživatel specifikovat pole, které má být využito. Konkrétně se jedná o pole: název, autor, rok, předmět, ISBN a ISSN. Skupina šesti selekčních polí byla vybrána z důvodu heterogenních prostředí zdrojů. Očekává se, že právě tato pole budou funkční v naprosté většině systémů.

Je potřeba dodat, že MetaLib z každého zdroje nepřejímá všechny vyhovující výsledky dotazu, nýbrž pouze určitý počet prvních záznamů. V jedné dávce tak může být například 30 záznamů od každého zdroje. Tyto záznamy jsou posléze sloučeny, deduplikovány a seřazeny

---

⁴ Na stránkách společnosti Ex Libris je možné dohledat další informace k oběma produktům viz <http://www.exlibrisgroup.com/category/Products>. V současné době se již spíše opouští od technologie federativního vyhledávání a i společnost Ex Libris doporučuje nahrazení systémem centrálního indexu. Nicméně pro funkcionalitu sdílené katalogizace je tento způsob vyhledávání zatím nezastupitelný (Římanová, 2016).

dle relevance. Za předpokladu, že má uživatel zájem o další záznamy, může si je vyžádat položkou „*stáhnout další*“ (Stoklasová, 2008).

V případě SFX se jedná o linkovací server užívající technologie OpenURL (Pavlík, 2004), pracující v prostředí elektronických zdrojů, které jsou většinou licencované. Jeho prostřednictvím je zajišťován tzv. vzdálený přístup (Fabián, 2009). Hlavními úlohy přidaných služeb SFX jsou: vyhledání plnotextové podoby dokumentu a objednání kopie prostřednictvím služby dodání dokumentů (Kapsa, 2008). Mezi další možné poskytované služby patří obvykle ověření o dostupnosti dokumentu v knihovně, získání recenze dokumentu, získání údajů o autorech, či dalších souvisejících informací za pomoci webových vyhledávačů. Nabídka SFX k dokumentu není stálá. Její podoba se proměňuje dle konkrétního dokumentu.

Z věcného hlediska se JIB snaží pokrývat celý univerzální fond bez jakýchkoliv specializací. Pro zájemce pouze konkrétního oboru nemůže poskytovat takový komfort jako případná oborová brána. V té jsou informační zdroje vybrány a přímo popsány specialisty daného oboru (Pokorný, 2008). Na základě technologických zkušeností a praxe JIB, vznikla koncepce vytvoření 24 specializovaných oborových bran. Tyto brány tematicky odpovídají klasifikaci konspektu (Stoklasová, 2008). Dosud se za pomoci grantových programů podařilo vytvořit šest oborových bran. A to brány: KIV (knihovnictví a informační věda), MUS (hudba), ART (umění a architektura), TECH (technika), IREL (mezinárodní vztahy), PRÁVO (právo) (Stoklasová, 2014a).⁵

2.2 Přebírání záznamů v rámci Jednotné informační brány

Tato služba je k dispozici již od druhé poloviny roku 2002. Zdarma ji může pro kopírování bibliografických, či autoritních záznamů využít jakákoliv knihovna České republiky. Záznamy lze převzít z mnoha knihovnických katalogů (nezávisle na www rozhraní) přímo do svého konkrétního automatizovaného knihovního systému (Ledínský, 2005).

V počátcích zavedení služby bylo možné přebírat pouze originální formáty záznamů. Nabídka k prohledávání tak byla zmenšena o řadu kvalitních zahraničních zdrojů.

---

⁵ V rámci práce na projektu CPK byly analyzovány oborové brány v ČR cca po deseti letech provozu. Ukázalo se, že se rozvinuly do oborových portálů, které mají význam pro uživatele specializovaných knihoven a jejich plošné zrušení, s cílem užití prostředků za poplatky federativního vyhledávání, by nebylo přínosné. Jedním z příkladů dobré praxe je např. oborová brána Umění a architektura ART viz <http://artlib.eu/?locale=cs> (Římanová, 2016).

S přechodem na MARC21 byl do služby implementován speciální konvertor. Konverze je na straně JIB zajištěna mezi formátem UNIMARC a MARC21 a to v reálném čase. Později modifikovaná služba byla spuštěna v roce 2004. V rámci JIB lze tak přebírat záznamy z tuzemských i zahraničních zdrojů, a to nezávisle na typu MARC formátu záznamu zdrojové databáze. Vyhledání a převzetí záznamu probíhá díky protokolu Z39.50 (Ledínský, 2005).

Metoda zpřístupňování online zdrojů za pomoci protokolu Z39.50 patří v České Republice mezi ty nejčastěji používané. Zejména díky integračním projektům, jako je například JIB. Protokol představuje poměrně volný standard. Z tohoto důvodu jeho samotná implementace dostatečně nevyhovuje podmínkám vyhledávání a je nutné standard blíže specifikovat v rámci skupiny, která jej využívá.

Specifika nastavení jsou definována v tzv. profilu Z39.50. Profilů na světě existuje celá řada a každý plní normativní funkci ve své oblasti. Pro české prostředí byl pracovní skupinou JIB navržen profil nesoucí název: Profil Z39.50 JIB. Bylo jím definováno minimum, které se stalo podmínkou pro vyhledávání v rámci kooperace mezi systémy na národní úrovni. Vzniklo tak ono prostředí pro získání srovnatelných výsledků z různých informačních zdrojů, na základě položení stejného dotazu.

Pro vzájemnou Z39.50 komunikaci mezi systémy se v České republice využívá sada atributů s názvem Bib-1. Přestože velká většina vyhledávání pracuje zejména s formáty marcovského typu, je sada Bib-1 na struktuře formátu MARC nezávislá. To umožňuje využití i jiných datových struktur digitálních sbírek (Pokorný, 2004).

Další záležitostí, která úzce souvisí s přebíráním záznamů v rámci JIB, je využití tzv. znakových sad. Z39.50 server JIB přijímá dotazy a poskytuje záznamy ve znakové sadě UTF-8. Ne všechny knihovní systémy ale tuto sadu podporují. Proto je nutné, aby knihovní systém uměl konvertovat přijaté záznamy do vlastní podporované znakové sady. Přes JIB je možné využití externí konverze do znakové sady ISO Latin 2 a CP 1250. Z UTF-8 lze převést pouze znaky z národních znakových sad. Některé záznamy tak mohou být ochuzené o speciální znaky abeced cizích jazyků (např. španělština a francouzština) (Ledínský, 2005).

Komunikace mezi systémy se skládá za čtyř částí:

1. Vyhledávací klient

Přijímá dotaz od uživatele a předává ho klientovi Z39.50. Například u vyhledávání podle autora, program po zápisu údaje vygeneruje dotaz respektující formát MARC 21 („vyhledej v poli sto...“).

2. Klient Z39.50

Ten dotaz předává konkrétnímu serveru Z39.50. Zajišťuje rovněž konverzi dotazu do sady atributů Bib-1. Konverzi a nastavení atributů pozitivně ovlivňuje zvolený profil Z39.50.

3. Server Z39.50

Dotaz přijímá a předává jej již vyhledávacímu stroji. Zajišťuje konverzi do konkrétního dotazovacího jazyka stroje. Je nutné, aby klient a server Z39.50 podporovaly stejnou sadu atributů.

4. Vyhledávací stroj

Spustí dotaz. Nalezne všechny vyhovující záznamy a přepoše je přes server klientovi nazpět.

Jak je patrné, tak jednotlivé části této komunikace pracují s různými dotazovacími jazyky, či formáty dat. Při nedostatečné definici pravidel jednotlivých konverzí dochází ke zkreslení dotazu a získané výsledky mohou být méně relevantní (Pokorný, 2004).

Pro využití JIB při převzetí záznamů je k dispozici široká škála volně dostupných zdrojů. Každá knihovna může na informačním portále JIB⁶ podat žádost o vytvoření svého specifického profilu. V tomto profilu knihovna vybere a seřadí zdroje, které mají být využity pro potřeby katalogizace.

Seřazení je důležité kvůli tomu, že při vyhledávání za účelem přebírání záznamů, je využito vyhledávání sekvenční a ne paralelní. Dotaz je tedy nejdříve poslán prvnímu vybranému zdroji z profilu knihovny. Pakliže záznam nalezen není, je dotaz podán následujícímu informačnímu zdroji. V případě nalezení záznamu, JIB již následující prohledávání neprovádí.

Nevýhodou sekvenčního vyhledávání je to, že první nalezený záznam může být neúplný, nebo nevhodný z jiného důvodu. V jiném zdroji by ale přitom mohlo být možné získání záznamu relevantnějšího. Tuto nevýhodu lze řešit vytvořením více profilů jedné knihovny. Jeden profil může být souhrnný a další mohou pojímat jednotlivé zdroje. Nadefinování většího počtu variantních profilů je výhodné i pro větší knihovny. Jednotliví katalogizátoři si mohou zvolit své vlastní profily se specifickými zdroji pro obor, který zpracovávají.

---

⁶ Dostupné z: <http://info.jib.cz/pro-knihovny/prebirani-zaznamu/prebirani>.

Výběr zdrojů pro přebírání je nutné pečlivě zvážit. Nejvhodnější variantou je vybrání knihovního katalogu, kde je úroveň zpracování dokumentu stejná, nebo vyšší jako v knihovně, kde k přebírání dochází. Struktura knihovního fondu by rovněž měla odpovídat fondu vlastní knihovny. V případě zpracovávání cizojazyčných dokumentů je nutné začlenit i zdroje zahraniční (Ledínský, 2005).

Nejvhodnější způsob vyhledávání je za pomoci jednoznačných identifikátorů ISBN u monografií, nebo ISSN u seriálů. Pakliže tyto identifikátory nelze z důvodu jejich absence použít, jsou dalšími vyhledávacími prvky autor a slova z názvu. V tomto případě je ale nutné zkontrolovat, zda je záznam skutečně adekvátní. Slova z názvu mohou vést ke špatným výsledkům. Tento jev je patrný zejména u sborníků, děl bez autorů a seriálů (Machačová, 2005).

Při přebírání záznamů u nových titulů může dojít k nalezení tzv. akvizičního záznamu. Ten obsahuje pouze základní pole, jako jsou název, autor, ISBN atd. Z důvodu sekvenčního vyhledávání tak není možné převzít komplexní záznam z dalších zdrojů. Proto je nutné, aby docházelo k odfiltrovávání těchto akvizičních záznamů a to už na straně knihoven, které záznamy poskytují. Filtrování na straně JIB totiž nelze provádět (Ledínský, 2005).

3 Depozitní středisko v Lešetících

Areál v Lešetících se nachází poblíž Příbrami a v těsném sousedství šachty uranového dolu číslo 4. V současné době neslouží pouze pro potřeby Univerzity Karlovy (dále UK). K roku 2012 byla menší část prostor pronajata i osobám ze soukromého sektoru. Přítomné jsou rovněž i některé dosud volné plochy. Samostatná část depozitáře jako takového se rozprostírá na celkové rozloze cca 6 000 m². Využíván je některými fakultami UK (FSV, FTVS, 1. LF, 3. LF, FF, PřF, MFF). Jsou v něm uloženy některé archivní dokumenty. Sídlí zde pracoviště Ústřední knihovny UK (Holas, 2016).

Ústřední knihovna UK jako taková vznikla v roce 1991 s cílem vytvoření a zpřístupnění univerzálního společenskovedního fondu. Ten měl fungovat jako potenciální doplňkový fond pro ostatní fakulty, případně pro potřeby odborné veřejnosti. Knihovna byla spravovaná Pedagogickou fakultou UK a sídlila v Celetné ulici. Pedagogická fakulta v roce 1996 podala žádost o zbavení funkce správce, které bylo vyhověno. Došlo k přesídlení knihovny do ulice Revoluční a k transformaci na pracoviště koordinující procesy týkající se knihovnicko-informačních služeb UK (Univerzita Karlova. Ústřední knihovna, 2015).

3.1 Charakteristika pracoviště Ústřední knihovny v Lešetících

Následující informace týkající se charakteristiky a organizace práce v depozitním pracovišti v Lešetících byly čerpány na základě rozhovoru s pracovníci depozitáře (Bc. Tamara Švaříčková a Bc. Petra Kašparová. Lešetice. Ústní rozhovor. 11. 3. 2016).

Knihovna zaměstnává dva pracovníky na plný úvazek v detašovaném pracovišti v Lešetících. Vzájemná komunikace mezi pracovištěm a „mateřskou“ knihovnou probíhá za pomoci telefonní a e-mailové komunikace.

Převážná většina přítomných svazků byla dříve součástí knihovny Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ. Tato část fondu, obsahující společenskovedné knihy a časopisy, se

dostala do správy Ústřední knihovny UK v roce 1993. Součástí je rovněž několika tisícová část fondu bývalé Masarykovy knihovny⁷.

Obsažené publikace pojednávají zejména o mezinárodním komunistickém hnutí. Důležité součásti fondu tvoří exilová literatura a tzv. prohibita z komunistické éry (Švaříčková, 2016a). Jednalo se o knihy, které neodpovídaly dobové ideologii a byly uchovávány právě z důvodu zkoumání „nepřítele“ (Římanová, 2016). Za specifický ideologický, či morální názor, jsou knihy zakazované například církvemi, či totalitními režimy (Celbová, 2003).

S ohledem na složení fondu, je knihovna nejčastěji využívána pro badatelské účely studenty a vysokoškolskými učiteli. Využít ji ale může kdokoliv, a to bez nutnosti registrace. Všechny dokumenty jsou totiž půjčovány přísně prezenčně. Pro čtenáře je k dispozici studovna bez volného výběru. Otevřena je každý všední den od 6:00 do 14:30 hodin. Po předchozí domluvě je možné studovnu zpřístupnit i v jiném čase.

Knihovna častěji poskytuje meziknihovní výpůjční službu. Ta funguje na základě vyplnění elektronického formuláře na webových stránkách knihovny. Výpůjční doba je v tomto případě dva měsíce.

Pro zaslání knih do knihoven mimo univerzitu jsou využívány služby České pošty. Pro zaslání do ostatních knihoven Karlovy univerzity je využíváno interní univerzitní pošty a služeb podatelny rektorátu UK. K této distribuci dochází přibližně dvakrát do měsíce.

Knihovna eviduje v roce 2016 k datu 13. 6. celkem 100 výpůjček. Dle získaného přehledu se jedná o průměrný počet. Za posledních 5 let nepřekročil tento počet hodnotu 200 a pohybuje se v řádech desítek až stovek.

3.1.1 Rekatalogizace

Fond knihovny uložený v Lešeticích tvoří přibližně 400 tisíc svazků. Je uložen v depozitní hale o přibližné rozloze 950 m². V současné době probíhá rekatalogizace tohoto fondu. S ohledem na vysoké nároky na kvalitu bibliografických záznamů, byla pro opětovné zpracování a převedení záznamů do počítačové podoby, zvolena metoda „de visu⁸“. Zatím se do elektronické podoby podařilo převést více než 80 tisíc svazků. Katalogizačními záznamy

---

⁷ Jedná se o tzv. „profesorskou“ část Masarykovy osobní knihovny, kterou budoval během svého pedagogického působení v Praze a ve Vídni a během válečných pobytů v dalších městech. Tato část bývala součástí fondu Ústavu T. G. Masaryka a později byla přesunuta do Ústavu dějin KSČ. Do správy fondu Ústřední knihovny UK se sbírka dostala na základě rozhodnutí vlády roku 1991 (Tydlitátová, 2014).

⁸ Jinými slovy lze tuto metodu označit jako zpracování „s knihou v ruce“. Bibliografické záznamy se tedy tvoří na základě přímého rozboru pramenů popisu každého jednotlivého dokumentu (Vodičková, 2003e).

knihovna přispívá do Centrálního katalogu Univerzity Karlovy, Souborného katalogu ČR, a na základě ověřených záhlaví i do Databáze národních autorit ČR⁹.

Na celé retrospektivní zpracování fondu nebyl využit žádný grantový projekt. Ani do budoucna se o využití grantu neuvažuje.

Pracovnice depozitáře se zúčastňují každoročního semináře¹⁰ zabývajícím se podobou práce souborného katalogu. Ze stran UK speciální školení neprobíhají. Výjimku tvořilo školení při přechodu na katalogizační pravidla RDA.

Katalogizační práce není podrobována supervizi. Určitá kontrola je zajišťována přímo používaným systémem Aleph, tzv. formálně logickými kontrolami (Římanová, 2016). Katalogizační politika UK dovoluje pracovníkům, v případě objevení méně závažné chyby (např. chybná diakritika), do záznamu vstoupit a chybu přímo opravit. V případě objevení chyby větších rozměrů, jsou pracovníci povinni zkontaktovat přímo konkrétního zaměstnance z odpovídající knihovny a na danou chybu jej upozornit.

Při retrospektivním zpracování se nejdříve v rámci katalogizačního modulu kontroluje, zdali se daný záznam publikace již nevyskytuje v Centrálním katalogu UK. Knihovnicemi byla úspěšnost takto nalezených záznamů hrubě odhadnuta na přibližně 30-40%. Úspěšnost je silně ovlivněna aktuálně zpracovávanou částí fondu, či stářím obsažených publikací. Čím je publikace mladší, tím je tendence k úspěšně nalezenému záznamu větší.

Pokud záznam v Centrálním katalogu UK nalezen není, přechází se k využití implementované služby JIB pro přebírání záznamů. V tomto případě byla úspěšnost nalezení záznamu odhadnuta na 90-95%.

Za knihovnu s nejpodobnějším fondem a tedy knihovnu, odkud se přebírá největší počet záznamů, byla z českého území označena Moravská zemská knihovna v Brně. Ze zahraničních knihoven se jedná zejména o Knihovnu Kongresu (USA).¹¹

Pracoviště Ústřední knihovny UK v Lešetovicích nemá pro přebírání záznamů v rámci JIB vytvořen svůj vlastní specializovaný profil s přednastavenými zdroji. Je využíváno všeobecných profilů Knihovny Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.

V krajních případech nevyhovujících pracovních podmínkách (např. dlouhodobé výpadky proudu, či internetu) je pro katalogizační pracovníce připravena varianta možnosti zpracovávání knih z domova. V nastavení domovských počítačů jsou pro přebírání záznamů předpřipravené profily Knihovny společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích.

---

⁹ Pracoviště autority nejenom páruje, ale také vytváří návrhy autorit nových.

¹⁰ Jedná se o seminář účastníků Souborného katalogu ČR, který se pravidelně od roku 2009 koná v období konce roku (listopad, prosinec) v budově Městské knihovny v Praze (Semináře pořádané SK, 2016).

¹¹ Katalog dostupný z: <https://catalog.loc.gov/>.

Neúspěšnost 5-10% při nalezení záznamu nemusí být zapříčiněná pouze neexistencí vhodného zápisu dokumentu. S ohledem na vysoký podíl cizojazyčné literatury v nelatinkových písmech ve fondu knihovny, může být hodnota neúspěšnosti nalezení záznamu navýšena důsledkem chybné transliterace¹².

V případě nenalezení adekvátního záznamu, začíná knihovnice vytvářet pro knihu záznam nový. Ještě před jeho samotným vytvářením je vhodné nahlédnout v rámci uživatelského rozhraní do katalogů některých externích knihoven. Konkrétně těch, které nejsou nastavené ve vyhledávacím profilu JIB. V některém tomto externím zdroji se požadovaný záznam může vyskytovat a může tak posloužit alespoň jako pasivní podpora, nebo vzor pro katalogizační zpracování.

Knihovnice pracoviště v Lešeticích například zmínily časté využívání katalogu Německé národní knihovny¹³ právě pro tyto účely. Původní nezařazení tohoto zdroje přímo do profilu JIB bylo pravděpodobně zapříčiněno používáním odlišných katalogizačních pravidel. S přechodem na RDA v ČR i Německu by, s ohledem na četnost využívání, možná bylo vhodné tento zdroj do profilu JIB namapovat.

Knihovnice také upozornily na chybějící mapování francouzských katalogů.

3.1.2 Struktura fondu

Celý fond depozitáře UK, je rozdělen do následujících signatur:

1) Signatura K:

27 150 titulů - knihovna mezinárodního komunistického hnutí

2) Signatura L:

20 000 titulů - knihovna mezinárodního dělnického hnutí

3) Signatura M:

25 000 titulů - jedná se o část Masarykovy osobní knihovny, některé knihy jsou s osobním věnováním T. G. Masarykovi

---

¹² „Převodní písmen a znaků určitého čistě abecedního systému písma na odpovídající písmena a znaky jiného systému písma bez přihlídnutí k fonetické hodnotě jednotlivých písmen.“ (Vodičková, 2003d)

¹³ Katalog dostupný z: http://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html.

- 4) Signatura N:
9 800 titulů - sborníky z konferencí a sjezdů
- 5) Signatura P:
2 700 titulů - dílo Karla Marxe a knihy o něm
- 6) Signatura S:
4 100 titulů - dílo Vladimíra Iljiče Lenina a knihy o něm
- 7) Signatura SM:
2 755 titulů - zatím blíže nespecifikováno, pravděpodobně knihovna rodiny Šmeralových
- 8) Signatura Z:
9 600 titulů - zakázaná literatura za totality, prohibita, značnou část tvoří exilová literatura
- 9) Signatura II:
98 050 titulů - knihy menších formátů, bez jednotného předmětového zařazení
- 10) Signatura III:
8 900 titulů - velkoformátové svazky
- 11) Signatura IV:
2 400 titulů - bibliografie
- 12) Signatury I, R, T, EZ:
800 titulů - knihy například s hospodářskou tematikou
- 13) Signatury Č-:
cca 180 000 svazků seriálů a periodik

Kritériem pro výběr dokumentů pro retrospektivní katalogizaci je právě signatura. V rámci každé signatury jsou jednotlivé tituly očíslovány dle pořadí, v jakém byly do fondu uloženy. Dle stejného pořadí jsou po té knihy zpracovávány.

Kompletně jsou zatím zpracovány signatury: L (knihovna mezinárodního dělnického hnutí), M (Masarykova knihovna), SM (knihovna rodiny Šmeralových?), Z (prohibita, exilová literatura). Pro vybrání signatury pro zpracování je zohledňováno hledisko týkající se očekávání přítomnosti unikátních titulů. Vybrání nejvhodnější signatury je zcela na odpovědnosti katalogizačních pracovníků.

V současné chvíli jsou zpracovávány svazky signatury II (knihy menších rozměrů, nejednotné předmětové zařazení). Se zpracováním právě této části fondu se začalo teprve nedávno a odhadem je aktuálně zpracovaná první desetina obsažených svazků. K této signatuře byly přiřazeny i některé tituly, které Ústřední knihovna UK získala až v pozdějších dobách. Tedy ty, které původně nebyly součástí knihovny Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ.

Výběr této signatury byl rovněž ovlivněn nevyhovujícími podmínkami uložení. Některé tituly z této části fondu byly ohroženy napadením plísní. V rámci katalogizačního zpracování byla právě tato ohrožená část umístována do lépe vyhovujících prostor¹⁴.

Knihovní fond bývalého Ústavu marxismu-leninismu je zaevidován v přírůstkovém seznamu. Později dodané přírůstky byly rovnou zaneseny do katalogu. Seznam tedy nebyl těmito přírůstky aktualizován. K dispozici je rovněž i původní úbytkový seznam. Úbytky jako takové knihovna v současné době již nemá. S největší pravděpodobností nebude počet skutečně uložených svazků plně korespondovat s počtem z přírůstkového seznamu. To z důvodu reálně možné ztráty svazků při jejich převozu do Lešetic.

Uložený fond je kompletně zpracován v podobě několika lístkových katalogů. Zastřešujícím katalogem je tzv. generální jmenný lístkový katalog. Ten byl utvořen pro celý fond Ústavu marxismu-leninismu. Pro celou knižní část fondu byl navíc vytvořen katalog předmětový. Pro seriály katalog názvový.

Přítomné jsou rovněž lístkové katalogy pro jednotlivé sekce fondu. Konkrétně se jedná o místní katalogy, kde jsou jednotlivé lístky seřazeny dle signatury. V této podobě je zpracována i Masarykova knihovna.

---

¹⁴ U knih, které jsou napadené plísní probíhá očista pomocí hypermanganu.

3.2 Průběh zpracování

Pro retrospektivní zpracování je využíván katalogizační modul knihovního systému Aleph 500. V prvním roce jeho začlenění v pracovišti v Lešeticích (2010-2011) byla hlavní prací katalogizačních pracovníků především oprava dosavadních záznamů pro jejich konverzi do nového systému. Upravovat záznamy bylo rovněž nutné pro možnost jejich odeslání do Souborného katalogu ČR. Jednalo se o počátek přispívání (Švaříčková, 2016a).

V následující tabulce je uvedena statistika počtu zpracovaných jednotek za uplynulé roky.

2009	57 947
2010	1231
2011	2990
2012	2748
2013	2165
2014	4998
2015	3515
2016*	2274

Od roku 2010 se celkem podařilo zpracovat přibližně 20 000 jednotek. V průměru to znamená cca 3000 knih ročně. Nejnižší hodnota byla dosažena v roce 2010, kdy byla pozornost více zaměřena na již zmiňovanou úpravu existujících záznamů. K datu 22. 6. bylo za rok 2016 dosud zpracováno zhruba 2274 publikací (Švaříčková, 2016b).

Dle dosavadních zkušeností a rychlosti zpracování se odhaduje, že při stávajících podmínkách by doba pro kompletní dokončení rekatalogizace mohla být přibližně třicet let.

Prvním krokem při retrospektivní katalogizaci knih v depozitáři v Lešeticích je kontrola existence záznamu stejné publikace v souborném katalogu Univerzity Karlovy. Pro účely vyhledávání se nejvíce využívá název publikace a jméno autora. Využití jasného identifikátoru ISBN nelze často aplikovat z důvodu starší datace vzniku jednotlivých knih a tedy absencí jedinečného přiděleného čísla. Pokud se vybraný titul nalezne ve fondu některé z knihoven UK, je odpovídající záznam zkontrolován, dle potřeb upraven a doplněn o lokační údaje.

V případě, že se nepodaří nalézt záznam v souborném katalogu UK, přechází se k prohledávání externích katalogů za pomoci využití nástrojů JIB (Švaříčková, 2016a). Pro

tyto účely se využívají tři profily s předdefinovanými zdroji a s určeným pořadím prohledávání. Profily vznikly na podzim roku 2005 na základě žádosti Střediska vědeckých informací Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Jedná se o následující profily s vybranými zdroji:

GATE_P_UKFSV01_M

Bibliografická báze a katalog Národní knihovny České republiky (NKC)
Souborný katalog Univerzity Karlovy
Knihovny, Akademie věd České republiky
Katalog, Moravská zemská knihovna (MZK01)
Souborný katalog Vysoké školy ekonomické

GATE_P_UKFSV02_M

Katalog dokumentu, National Library of Canada
GBV – Gemeinsamer Verbundkatalog (GVK)
Souborný katalog Oxfordské univerzity (OLIS)
IDS St Gallen
Library of Congress Online Catalog

GATE_P_UKFSV03_M

Souborný katalog Masarykovy univerzity v Brně (MUB01)
Katalog knihovny CERGE-EI
SKAT – souborný katalog článků
Souborný katalog České republiky (SK ČR)
Články v českých novinách, časopisech a sbornících od 1991, Národní knihovna ČR (ANL) (Ledínský, 2016a)

Můžeme si všimnout, že první z uvedených profilů prohledává katalogy pouze českých knihoven. Duplicitně se vyskytuje nastavení souborného katalogu UK, v rámci kterého probíhá samostatné vyhledávání v prvním kroku katalogizačního procesu. Případné vyjmutí tohoto zdroje z prvního využívaného profilu JIB by se mělo pozitivně projevit ve zkrácení doby nutné pro sekvenční prohledávání jednotlivých zdrojů.

Zahraniční zdroje jsou začleněny pouze v druhém zmiňovaném profilu. Dosavadní nastavení splňuje požadavky na dostatečně přínosné využití pro potřeby přebírání záznamů. Rozšíření portfolia zdrojů by mohlo být kontraproduktivním zejména v případě, kdyby se

mělo jednat o snahu doplnit veškeré odpovídající národní zdroje, v nichž by se odrážela bohatá jazyková rozmanitost fondu.

Aktuálně katalogizovaná signatura II, ale i signatury již zpracované, obsahují díla monografického charakteru. Prohledávání zdrojů článkové literatury v rámci využití profilu číslo tři prodlužuje dobu vyhledávání a s největší pravděpodobností nevede k úspěšnému nalezení odpovídajících záznamů. V případě potenciálních úprav podoby tohoto profilu by se tedy dalo uvažovat o vynechání dosud zařazených článkových databází.

V rámci zpracovávání, se pro vyhledávání záznamu v externích knihovnách kromě tří zmíněných profilů, přidává i prohledání v rámci báze Souborného katalogu ČR. Manuální přidání tohoto zdroje je využíváno zejména u českých knih. Po vyvolání vyhledávacího procesu a získání odpovídajících záznamů z jednotlivých profilů, může přednostní kontrola právě v souborném katalogu vést k vyšší a rychlejší šanci nalezení. Pokud se tak nepodaří, lze jednoduše nahlédnout do získaných záznamů ze zdrojů jednotlivých profilů.

I zde si můžeme položit otázku o duplicitě prohledávaného zdroje. Souborný katalog ČR je totiž součástí předdefinovaných zdrojů třetího profilu. Jeho přítomnost mezi nimi má své opodstatnění. Ne vždy musí být zvolena přednostní strategie (např. u cizojazyčné literatury) a k duplicitnímu využití tedy dochází pouze v některých případech. Kdežto u již zmiňovaného Souborného katalogu UK dochází k opakovanému prohledávání v každém případě, kdy se publikaci nepodaří ve fondu knihoven UK nalézt.

Automatizované zpracování probíhá za využití katalogizačního modulu Aleph. Po vyvolání šablony pro novou jednotku, je prvotním krokem zadání údajů (nejčastěji název knihy, jméno autora) do vyhledávacího okna a kontrola přítomnosti záznamu publikace v souborném katalogu UK. Po vyvolání prohledávacího procesu se v případě shody objeví v horní polovině obrazovky zkrácený katalogizační záznam. S označením kurzoru jednoho vybraného záznamu, se nám v dolní části zobrazí plný záznam. Mezi záznamy tak lze jednoduše přeskakovat a porovnáním údajů nalézt adekvátní záznam. Jeho podobu lze posléze přenést do katalogizační šablony, kde už ji pracovník může pouze zkontrolovat, případně doplnit o některé údaje a uložit.

V případě nenalezení publikace ve fondu knihoven UK, se pro katalogizaci přechází již přímo do přednastavené vyvolané šablony. Do odpovídajících polí (245 - název, 100 - jméno autora atd.) se zanesou údaje. Stisknutí kláves CTRL+F12 vyvolá dialogové okno s nabídkou nadefinovaných profilů JIB. Pracovník označí ty, které mají být v daném případě použity.

Běžně se vybírají všechny tři profily najednou. Nabídku je možné manuálně rozšířit o již zmiňovaný zdroj Souborného katalogu ČR.

Po zvolení vyhledávání systém za pomoci tohoto implementovaného nástroje JIB začne sekvenčně prohledávat jednotlivé zdroje. Po skončení tohoto procesu se u jednotlivých profilů zobrazí počet nalezených záznamů. Jejich zkrácenou i úplnou podobu lze znovu zobrazit za pomoci použití kurzoru myši. V případě nalezení vhodného záznamu publikace lze katalogizační údaje jednoduše převést do otevřené zpracovávané šablony, kde lze záznam dle potřeb upravit.

Po získání všech odpovídajících záznamů se pro další kritérium určení záznamu vhodného pro převzetí osvědčila kontrola roku vzniku vydání. Ten je totiž součástí zobrazeného zkráceného záznamu. Při menším počtu nalezených výsledků jsou navíc jednotlivé záznamy chronologicky seřazeny.

Pokud se nepodaří získat žádný záznam, přechází se k vytvoření nového záznamu ručním přepisem údajů.

I v rámci využití katalogů externích knihoven, se pro účely hledání katalogizačního záznamu používá převážně název titulu a jméno autora. Využití identifikátoru ISBN nebývá z důvodu staršího data vzniku publikací možné.

4 Praktická část práce – výzkum užití JIB v depozitáři

Prakticky zaměřená část této práce se zaměřila na průběh retrospektivní katalogizace, zejména na úspěšnost při přebírání záznamů nástroji JIB. Pro účely výzkumu byl za pomoci náhodného generátoru ¹⁵ čísel vybrán vzorek v celkovém počtu 240 dosud nezpracovaných monografií. Zvolené publikace byly cvičně katalogizovány. Na vybraném vzorku došlo k ověřování několika hypotéz, jejichž znění vzniklo na základě osobního rozhovoru se zaměstnankyněmi depozitáře.

Jednalo se o následující hypotézy:

- 1) Odhadovaná úspěšnost nalezených záznamů v souborném katalogu Univerzity Karlovy je cca 30-40%.
- 2) Úspěšnost nalezení záznamu pro jeho převzetí je za pomoci využití současných profilů JIB 90-95%.
- 3) Potenciální začlenění francouzského katalogu do nadefinovaných profilů zvýší úspěšnost nalezení záznamů.

Jednotlivé svazky byly vybrány celkem ze čtyř vybraných signatur. Z každé tedy konkrétně 60 titulů.

Určení signatur rovněž proběhlo za pomoci stejného generátoru náhodných čísel. Každé signatuře, která dosud nebyla retrospektivně zpracována, případně se aktuálně nezpracovává, bylo přiděleno číslo. Z důvodu obsazení pouze monografických jednotek, byla ze seznamu vyjmuta signatura Č, pod kterou jsou uloženy svazky časopisů a periodik. První nezpracovaná signatura tímto způsobem získala číslo jedna a další následující vždy číslo o jedna větší. Pomocí generátoru došlo k výběru signatury K (knihovna mezinárodního komunistického hnutí), P (dílo Karla Marxe), S (dílo Vladimíra Iljiče Lenina) a III (velkoformátové svazky).

Výběr jednotlivých svazků po té probíhal tak, že se do mezních hodnot generátoru zadalo vždy nejnižší a nejvyšší pořadové číslo v rámci každé signatury. Pro konkrétní vybrání titulu byla definována ještě některá doplňková kritéria.

Pokud se pod danou hodnotou nalézalo více svazkové dílo, případně díla ze stejné edice, kdy se jednotlivé svazky lišily pouze v přidané variantní římské číslovce, bylo pro účely výzkumu vybráno to dílo, které se pod danou signaturou nacházelo první v řadě (tedy s případnou římskou číslovkou I).

---

¹⁵ Generátor dostupný na URL adrese: <http://randomnumbergenerator.intemodino.com/cz/generator-nahodnych-cisel.html>.

V případě, že se pod vybranou hodnotou nenacházela žádná kniha (například kvůli předchozím úbytkům), byla pro účely výzkumu vždy vybrána první následující kniha. Za situace, kdy by se dvě (případně více) vygenerované hodnoty nacházely ve stejném rozmezí hodnot z odepsané literatury a dle kritéria první následující knihy by došlo k duplicitě, se k jejímu zamezení došlo vybráním další první následující knihy (tedy signatury s hodnotou o jedna více).

U každé z publikací bylo zaznamenáno, ve které části fondu se nachází (signatury). Dále zdali se její záznam podařilo přednostně nalézt v Centrálním katalogu UK, případně za pomoci využití nástrojů JIB (označení „*ano*“). V opačném případě bylo u titulu zaznamenáno označení „*ne*“. Jestliže se záznam podařilo získat již v katalogu UK, hledání dále nepokračovalo a u kolonky znázorňující výsledky použití nástrojů JIB je označení „*x*“. Přehledové tabulky s kompletními výsledky jsou přílohou této práce.

Ze získaných výsledků byly utvořeny grafy, na jejichž základě se ověřovaly dvě ze tří hypotéz. Zbývající byla po té potvrzena na základě výsledků z dodatečného vyhledávání v externích zdrojích.

4.1 Ověřování hypotéz

4.1.1 Hypotéza 1

Pracovnicemi depozitáře byla úspěšnost nalezení odpovídajícího záznamu, který byl pro stejnou publikaci vytvořen již v jiné knihovně UK, hrubě odhadnuta na 30-40%. Znamenalo by to, že přibližně třetina zpracovávaných knih uložených v Lešeticích, se již duplicitně vyskytuje v některém z dalších fondů knihoven UK.

Na zkoumaném vzorku se předloženou hypotézu nepodařilo ověřit. V souborném katalogu UK se podařilo nalézt 50 z 240 monografií, tedy pouze 21% z celkového počtu vybraných knih. Pakliže bychom se na tuto průměrnou hodnotu měli podívat z pohledu jednotlivých částí (tedy za každou signaturu zvlášť), zjistíme, že se procentuálně vyjádřená úspěšnost nalezení pohybuje v rozmezí mezi 11-28%.

Nejnižší podíl byl dosažen u titulů signatury S (dílo Vladimíra Iljiče Lenina), kdy se adekvátní záznam podařilo nalézt pro 7 z 60 monografií. Na druhé straně spektra se po té nachází hodnoty vzorku signatury III (velkoformátové svazky), kdy se v Centrálním katalogu UK podařilo nalézt celkem 17 z 60 monografií. Dosažený výsledek (28%) se tak nejvíce přiblížil původnímu odhadu.

Ve zbylých signaturách se již existující záznamy vyhledaly pro 12 z 60 titulů (K) a 14 z 60 titulů (P).

Nepotvrzení hypotézy, která byla stanovena na základě zkušenosti knihovnic deponitáře nelze interpretovat jako jejich chybný odhad. Knihovnice se vyjádřily na základě práce s již zpracovanou částí fondu. Je tedy možné, že tato hypotéza by mohla pro jinou sbírku platit. Výsledek tohoto dílčího šetření podpořil práci pro ověření dalších hypotéz (Římanová, 2016).

4.1.2 Hypotéza 2

Na vybraném vzorku knih byla vyhodnocována položená hypotéza o 90-95% úspěšnosti při využití nástrojů JIB při přebírání záznamů. U zkoumaného vzorku dosáhla hladina úspěšnosti 81% a stanovená hypotéza tedy nebyla potvrzena.

Odhadovanému výsledku se nejvíce přiblížila jedna z dílčích částí. Konkrétně se jednalo o knihy signatury S (dílo Vladimíra Iljiče Lenina), kde se za pomoci JIB podařilo nalézt celkem 49 záznamů z 53 titulů. Z monografií, které byly v této signatuře vyhledávány, to tvoří celkem 89%. Pro zbylé čtyři knihy by v případě katalogizace bylo potřeba vytvořit zcela nový záznam.

Nejmenší úspěšnost při využití nástrojů JIB pro převzetí záznamu byla v rámci vzorku signatury K (knihovna mezinárodního komunistického hnutí). Záznam se podařilo získat pro 34 titulů ze 48 monografií, což v tomto případě činí 65% výskyt.

U signatury III došlo k nalezení 30 záznamů. Z dohledávaných 43 monografií to dělá 70% podíl.

V případě signatury P se vhodný záznam podařilo získat pro 40 monografií z hledaných 46. To tvoří 87% úspěšnost.

Shrneme-li získané výsledky z jednotlivých částí dohromady, zjistíme, že se požadovaný záznam podařilo získat pro 153 ze 190 vyhledávaných monografií, což tvoří již zmiňovanou 81% úspěšnost převzetí záznamů. U 37 knih nebylo vyhledávání úspěšné. Předpokládanému odhadu se pouze přiblížily dílčí výsledky získané u signatury S a P. Ani u nich, ale nedošlo k překročení 90% hranice úspěšnosti.

I přes nižší dosaženou míru úspěšnosti (např. signatura K), získané výsledky poukazují na jasnou využitelnost JIB při sdílené katalogizaci. U daného vzorku, a v každé jeho dílčí části, by umožnila převzetí pro nadpoloviční počet všech publikací.

4.1.3 Hypotéza 3

Přínos rozšíření nadefinovaných zdrojů profilů JIB o francouzský katalog bylo zkoumáno na té části vybraného vzorku, pro kterou se nepodařilo nalézt odpovídající záznam v Centrálním katalogu UK ani nadefinovanými profily JIB. Celkově se jednalo o 37 knih.

Pro potřeby dohledávání bylo využito virtuálního katalogu Karlsruhe¹⁶. Tento volně přístupný informační zdroj umožňuje prohledávat katalogy nejen německých knihoven. Zahrnuta je rovněž i Francouzská národní knihovna (BnF) a Souborný katalog francouzských vysokých škol (SUDOC).¹⁷ JIB umožňuje v případě potřeby začlenění těchto zdrojů do nadefinovaného profilu, který knihovna využívá pro potřeby katalogizace. Z tohoto důvodu byla pozornost pro ověření této hypotézy zaměřena zejména na tyto zdroje.

U knih napsaných francouzsky bylo navíc vyzkoušeno nalezení jejich záznamu přímo v uživatelských rozhraních katalogů BnF a SUDOC. Těmito procesy se ve zmíněných zdrojích podařilo získat dva záznamy pro zbývající publikace. Konkrétně v každém katalogu jeden.

I přes tento nízký počet, byla položená hypotéza u daného vzorku potvrzena. Začlenění jednoho, nebo obou zdrojů by tedy skutečně přispělo k větší procentuální úspěšnosti nalezení záznamů. Při běžném provozu by s největší pravděpodobností byla míra využitelnosti vyšší. Na tuto skutečnost poukázaly i zaměstnankyně depozitáře.

4.2 Dohledávání nenalezených záznamů

I přes původní zaměření pozornosti na katalogy z francouzské oblasti, jako na potenciálně vhodně využívané zdroje pro přebírání záznamů, se v průběhu dohledávání jednotlivých záznamů mapovala rovněž i úspěšnost nalezení v dalších externích zdrojích. Zmíněné mapování probíhalo pouze u té části fondu, pro kterou se prvotními kroky nepodařilo převzít vhodný katalogizační záznam.

Pro bližší představu o jaké knihy se jednalo je zde uveden následující rozbor zbývajících knih.

---

¹⁶ Dostupné z: <https://kvk.bibliothek.kit.edu>.

¹⁷ Název převzatý z článku Evy Bulínové, Francouzské souborné katalogy (<http://ikaros.cz/francouzske-souborne-katalogy>).

4.2.1 Charakteristika dohledávaného vzorku

Jazyková stránka těchto zbylých dokumentů je velice rozmanitá. Nejpočetněji je zastoupena čeština společně s ruštinou. Dohromady tvoří 26 titulů, pro které by v případě katalogizace bylo potřeba vytvořit zcela nový záznam. Právě u případné transliterace azbuky pro účely vyhledávání velice záleží na její podobě. Pravidla pro transliteraci jsou v různých jazycích různá, anglická transliterace se od české liší velmi výrazně (Římanová, 2016).

V menší míře byla zastoupena němčina a francouzština. Publikací v těchto jazycích, pro které se nepodařilo využít nástrojů sdílené katalogizace, bylo celkem osm. V jednotkovém zastoupení byla po té přítomna angličtina, italština a některý ze slovanských jazyků. S ohledem na uvedené místo vydání – země bývalé Jugoslávie, lze usuzovat, že se s největší pravděpodobností jedná o srbochorvatštinu.

Většina z nenalezených dokumentů byla vytištěna po roce 1950. Přibližně se jedná o 28 publikací. U některých nebyl rok vydání určen v žádné části dokumentu. K získání odhadu se využily přítomné katalogizační lístky.

Součástí dohledávaného vzorku nebyly pouze knihy klasické podoby. Přítomny jsou například i pouhé jednotlivé listy papíru obsahující manifesty, či reakce politiků, vysokoškolská skripta nebo rozmnoženina v podobě přepisu na psacím stroji.

Co se týče obsahu, jedná se především o knihy zabývající se ekonomikou jednotlivých členských zemí bývalého SSSR. Ať už se jedná o statistický přehled, či zprávy mapující hospodářský vývoj v určitém časovém rozhraní. Přítomny jsou pojednání o občanských revolucích při změně režimu, či rezoluce ze stranických sjezdů bývalé KSČ. Ze signatur S a P jsou přítomny tituly o životě a teziích K. Marxe a V. I. Lenina.

Součástí jsou rovněž materiály vydané ideologickým oddělením, či oddělením propagandy a agitace ÚV KSČ. Jsou opoznámkované údajem určení pro lektory stranických orgánů a pro využití vnitřní potřeby strany. Z tohoto důvodu je možné, že dané publikace nebyly nalezeny jako součást fondu některé externí knihovny.

4.2.2 Výsledky vyhledávání

V průběhu ověřování hypotézy číslo tři, se s využitím virtuálního souborného katalogu Karlsruhe podařilo vytipovat několik zdrojů, jejichž potenciální využití by u zkoumaného vzorku zvětšilo míru úspěšnosti nalezení záznamů.

Podářilo se tak například ověřit zmínku knihovnic v Lešetících o častém využití katalogu Národní německé knihovny pro nalezení záznamu, který by posloužil alespoň jako vzor pro podobu nového katalogizačního záznamu.

Za pomoci vyhledávání v katalogu Karlsruhe bylo v tamější knihovně lokalizováno 7 publikací s odpovídajícím záznamem. Kdyby byl tento zdroj součástí knihovních profilů JIB, zvýšila by se u zkoumaného vzorku úspěšnost nalezení minimálně o 3%.

Katalog Národní německé knihovny v současné době ale nelze pro přebírání záznamů za pomoci JIB využít. Není volně dostupný prostřednictvím protokolu Z39.50 (Ledínský, 2016b).

Podobná situace, tedy větších počet lokalizovaných záznamů, ale nemožnost začlenění zdroje do používaného profilu, se objevila rovněž u souborného virtuálního katalogu Berlína a Braniborska (KOBV), souborného katalogu Knihovní sítě jihozápadního Německa (SWB), souborného katalogu Hessenského knihovně-informačního systému ¹⁸(HeBIS) a katalogu Rakouské národní knihovny (ÖNB). Tyto informační zdroje spojuje německy mluvící oblast knihoven, které zahrnují.

Nejčastěji se dohledávaný záznam vyskytl v souborném katalogu Bavorského sdružení knihoven (BVB). Jeho provoz zajišťuje Bavorská státní knihovna s právem povinného výtisku. Zahrnutý jsou i knihovny regionální a vysokoškolské. Systém je zprovozňován na portále Gateway Bayern (Vojnar, 2005).

V tomto zdroji se procesem dohledávání podařilo nalézt záznamy pro devět zbývajících publikací. Katalog lze rovněž nastavit do zdrojů využívaných profilů JIB¹⁹. Díky čemuž lze, s ohledem na zkoumaný vzorek, tento katalog označit za zdroj, jehož začlenění by při retrospektivní katalogizaci v Lešetících přineslo největší užitek.

V rámci vyhledávání záznamů nenalezených publikací ve virtuálním katalogu Karlsruhe se některé knihy podařilo v externích zdrojích nalézt pouze jednou. Jedná se například o již zmiňovaný Souborný katalog francouzských vysokých škol (SUDOC), britský Souborný katalog konsorcia vysokoškolských knihoven (COPAC) nebo Italský národní souborný katalog (ICCU)²⁰.

---

¹⁸ Názvy zdrojů převzaty z článku Evy Bulínové, Německé souborné katalogy (<http://ikaros.cz/nemecke-souborne-katalogy>).

¹⁹ Profil Z39.50 je dostupný na adrese <http://www.bib-bvb.de/web/b3kat/z39.50>.

²⁰ Názvy převzaty z článků Evy Bulínové, Souborné katalogy Velké Británie (<http://ikaros.cz/souborne-katalogy-velke-britanie>) a Italské souborné katalogy (<http://ikaros.cz/italske-souborne-katalogy>).

COPAC ani ICCU nelze v současné době v rámci JIB prohledávat, ale u COPACu se pracuje na jeho začlenění. Dosavadní výsledky testování poukázaly na to, že to bude možné (Ledínský, 2016b).

I přes vysokou míru úspěšnosti dohledání záznamu v některém z externích katalogů, se pro některé publikace i tak nepodařilo vhodný formát zápisu nalézt. V případě prvotního neúspěchu u virtuálního katalogu Karlsruhe, se přešlo k vyhledávání v rámci uživatelského rozhraní JIB, v rámci skupiny zdrojů „*Knihy v ČR*“ a „*Zahraniční knihy*.“ Větší počet zahrnutých zdrojů i tak nevedl ke kompletnímu nalezení záznamů pro zbývající publikace.

U těch titulů, které byly napsané v českém jazyce, a využití volně přístupných virtuálních katalogů nevedlo k získání vzoru, který by posloužil jako pasivní podpora pro katalogizaci, se posléze přešlo k pokusu o dohledání v databázi České národní bibliografie (CNB). U opětovného neúspěchu následovalo vyhledávání v internetovém prohlížeči Google. U cizojazyčné literatury byl vynechán krok obsahující využití databáze CNB.

U přibližně 11 knih se i nadále přes mnohačetné prohledávání nejrůznějších zdrojů adekvátní záznam nepodařilo získat. Zapříčiněno to může být vlivem nutnosti použití transliterace azbuky do latinky, nebo opravdu ojedinělým výskytem (např. u zmiňovaných knih vydaných Ideologickým oddělením KSČ). Není vyloučeno, že pro některé z této desítky zbývajících knih záznam v nějakém knihovním katalogu existuje, jen se jej procesem vyhledávání nepodařilo dosáhnout. Navíc úsilí, které by muselo být pro nalezení vynaloženo, je v takovémto případě již nesrovnatelně větší, než by bylo samostatné vytvoření zcela nového záznamu.

4.3 Shrnutí výzkumu

V rámci této bakalářské práce byl na vybraném vzorku 240 knih z dosud nezpracované části fondu depozitáře v Lešeticích mapován průběh retrospektivní zpracování. Rovněž se ověřovala využitelnost nástrojů JIB pro potřeby katalogizace v rámci přebírání záznamů. Na základě rozhovoru se zaměstnankyněmi depozitáře byly stanoveny tři hypotézy.

První se týkala odhadovaného množství knih, které se již vyskytují v některé z knihoven UK a jejichž záznam je tedy součástí Centrálního katalogu UK. Byl položen předpoklad, že by se mohlo jednat o 30-40% shodu. Pro ověření byl použit katalogizační modul implementovaného systému Aleph 500. Po zadání názvu publikace a jména autora se podařilo nalézt záznamy pro 50 z 240 monografií. U zkoumaného vzorku se jedná o část 21%

ze všech publikací a hypotéza o vysoké míře využitelnosti Centrálního katalogu UK tedy nebyla pro daný vzorek potvrzena.

Dále došlo k ověřování platnosti hypotézy, že při využití nástrojů JIB s uvedenými profily, se podaří převzít záznamy pro 90-95% všech publikací. V daném vzorku se pro dohledávané monografie (to jsou ty, jejichž záznam se nenalezl v Centrálním katalogu UK) podařilo získat 153 záznamů z počtu 190, což tvoří přibližně 81%. I v tomto případě nebyla hypotéza pro daný vzorek ověřena.

Naposledy se prozkoumával přínos potenciálního začlenění francouzské katalogu mezi využívané zdroje při přebírání záznamů. Pro tento účel byl zvolen katalog Francouzské národní knihovny (BnF) a Souborný katalog francouzských vysokých škol (SUDOC). Zmíněné zdroje lze nalézt v nabídce zdrojů, mezi kterými si knihovny mohou vybírat při vytváření svých jednotlivých profilů JIB. Za pomoci využití virtuálního katalogu Karlsruhe a uživatelského rozhraní katalogu BnF a SUDOC, se v tamějších databázích podařilo získat záznam pro dvě ze zbývajících publikací. Začlenění těchto zdrojů by tedy u vzorku skutečně zvýšilo míru úspěšnosti, což vede k potvrzení třetí hypotézy.

V průběhu mapování se podařilo vytipovat katalog Bavorského sdružení knihoven (BVB). Konkrétně se v něm podařilo lokalizovat záznam pro devět publikací. Zmíněný zdroj lze případně využít i v rámci přebírání záznamů pomocí JIB, což z něj dělá vhodného kandidáta na rozšíření používaných zdrojů.

Výsledky vyhledávání často poukazyvaly na katalogy zejména z německy mluvících oblastí. Žádný z katalogů (kromě BVB) se ale v nabídce pro vytvoření vlastního profilu JIB nepodařilo nalézt. Jejich využití nachází uplatnění při hledání záznamu, který by mohl posloužit alespoň jako pasivní podpora při katalogizování (např. kopírováním údajů z webového rozhraní do Alephu).

I přes nepotvrzení první hypotézy o 90-95% úspěšnosti při nalézání záznamů pro zpracovávané publikace za pomoci využití nástrojů JIB, lze říci, že používání JIB je v rámci retrospektivní katalogizace vhodné. U vybraného vzorku se podařilo převzít záznamy pro 81% monografií. Při dílčím porovnání, se u signatury K (knihovna mezinárodního komunistického hnutí), kde byl počet nalezení nejmenší, podařilo pomocí profilů JIB získat záznamy pro 65% knih, což stále tvoří nadpoloviční většinu.

JIB, resp. systém Metalib, umožňuje vytváření kolekcí pro prohledávání. V katalogizačním modulu by sice bylo možné namapovat jednotlivé zdroje, ale nástroje JIB umožňují přehlednější práci, kdy si katalogizátor vybírá pouze konkrétní kolekci (Římanová, 2016).

Závěr

Spolupráce mezi knihovnami je nedílnou součástí každodenní knihovnické praxe. Jednou z možných podob takové spolupráce je rovněž přebírání záznamů knih při katalogizování fondu. Převzetí a případná pouhá úprava již vytvořených záznamů knih šetří a zrychluje práci katalogizátora.

Pro vysokou míru úspěšnosti při vyhledávání záznamů je potřeba zvolit vhodné informační zdroje, jako jsou například katalogy knihoven s podobnou strukturou fondu, nebo souborné katalogy zpřístupňující záznamy několika knihoven najednou.

České knihovny mohou přebírat bibliografické záznamy pomocí Jednotné informační brány (JIB). Tato služba je zdarma poskytována od roku 2002. Projekt Jednotné informační brány je financován Národní knihovnou ČR (Římanová, 2016). Vzájemná komunikace mezi heterogenními prostředími jednotlivých zdrojů je zajišťována skrze využívání protokolu Z39.50.

Knihovna, která chce nástrojů JIB pro přebírání záznamů využívat, si musí vytvořit svůj specifický profil. V něm jsou uvedeny zdroje, které mají být využity při vyhledávání záznamů. Důležitou roli hraje také nadefinování jejich pořadí. Prohledávání je sekvenční, a jakmile se záznam podaří nalézt, hledání již dále nepokračuje. Žádost o vytvoření profilu se nachází na informačním portále JIB (viz <http://info.jib.cz/>). Vznik profilu je zdarma a knihovna není limitována počtem profilů. Knihovna větších rozměrů tedy může mít nadefinováno několik profilů najednou se specifickou sadou zdrojů. Jednotlivé profily po té mohou katalogizátoři, nezávisle na sobě, využívat podle zpracovávané části fondu.

V depozitním středisku v Lešetovicích se při katalogizování fondu využívají tři nadefinované profily JIB. Záznamy se přebírají z důvodu aktuálně probíhajícího retrospektivního zpracování uloženého fondu. Umístěné knihy byly v dřívějších dobách součástí Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ. V knihovně jsou ale například také umístěny některé archivní dokumenty Univerzity Karlovy, nebo některé absolventské práce. Knihovna eviduje každoroční několikasíťový přírůstek nově zkatalogizovaných svazků.

I přesto byla doba na dokončení rekatalogizace v depozitáři odhadnuta na cca 30 let. S ohledem na tento časový úsek by bylo přínosné využití některého dotačního programu. Díky němu by bylo možné zaměstnat více osob, případně zařadit do procesu zpracování obsahovou prověrku dokumentů, aby se předcházelo katalogizování publikací, které nemají hodnotu (Římanová, 2016).

Na vybraném vzorku knih se podařilo ověřit praktičnost používání nástrojů JIB při přebírání záznamů. Skrze katalogizační modul využívaného knihovního systému Aleph 500, se podařilo převzít záznam pro 81% monografií. Konečný výsledek je menší, než byl původní předpoklad zaměstnankyň depozitáře, nicméně i nadále poukazuje na praktičnost použití JIB při přebírání záznamů.

Na míře úspěšnosti se podílí především charakteristika publikací (jazyk dokumentu, rok vydání, šedá literatura atd.) a nadefinované zdroje v knihovním profilu JIB. U zkoumaného vzorku se podařilo vytipovat několik zdrojů, které by pozitivně ovlivnily míru úspěšnosti nalezení záznamů. Jednalo se především o zdroje z německy mluvících oblastí. Většinu z vytipovaných zdrojů, ale nelze do vyhledávání pomocí JIB začlenit.

Výjimku tvoří katalog Bavorského sdružení knihoven (BVB), kde se podařilo lokalizovat největší počet dohledávaných záznamů.

Dále například katalog Francouzské národní knihovny (BnF), Souborný katalog francouzských vysokých škol (SUDOC) nebo Italský národní souborný katalog (ICCU), ve kterých se dodatečným pátráním podařilo najít vyhledávaný záznam.

Zmíněné zdroje by se do průběhu zpracování v Lešeticích mohly zařadit několika způsoby. Buď lze těmito katalogy pouze rozšířit nadefinované zdroje v aktuálně používaných knihovních profilech JIB, nebo je lze začlenit do nového, čtvrtého profilu. S ohledem na zpracování děl monografického charakteru, by ale bylo vhodné výše zmíněnými zdroji nahradit obsažené článkové databáze ve třetím využívaném profilu JIB.

Použitá literatura a prameny

- BALÍK, Vojtěch. 2003. Souborný katalog: reálný, či virtuální? *Ikaros* [online]. 2003, 7(2) [cit. 2016-17-02]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/souborny-katalog-realny-ci-virtualni>.
- BULÍNOVÁ, Eva. 2004a. Francouzské souborné katalogy. *Ikaros* [online]. 2004, 8(2) [cit. 2016-18-06]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/francouzske-souborne-katalogy>.
- BULÍNOVÁ, Eva. 2004b. Italské souborné katalogy. *Ikaros* [online]. 2004, 8(8) [cit. 2016-18-06]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/italske-souborne-katalogy>.
- BULÍNOVÁ, Eva. 2004c. Německé souborné katalogy. *Ikaros* [online]. 2004, 8(3) [cit. 2016-18-06]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/nemecke-souborne-katalogy>.
- BULÍNOVÁ, Eva. 2004d. Souborné katalogy Velké Británie. *Ikaros* [online]. 2004, 8(5) [cit. 2016-18-06]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/souborne-katalogy-velke-britanie>.
- BULÍNOVÁ, Eva. 2005. Souborné katalogy v Česku a na Slovensku. *Ikaros* [online]. 2005, 9(1) [cit. 2016-17-02]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/souborne-katalogy-v-cesku-a-na-slovensku>.
- CELBOVÁ, Iva. 2003. Prohibitum. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-01-03]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002653&local_base=KTD.
- CERBO, Michael A. 2011. Is there a future for library catalogers? *Cataloging & Classification Quarterly* [online]. 2011, 49(4), s. 323-332 [cit. 2016-25-06]. ISSN 1544-4554. Dostupné z: http://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1044&context=lib_ts_pubs.
- FABIÁN, Ondřej a Lukáš BUDÍNSKÝ. 2009. SFX a vzdálený přístup do elektronických informačních zdrojů. *Ikaros* [online]. 2009, 13(8) [cit. 2016-07-02]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/sfx-a-vzdaleny-pristup-do-elektronickyh-informacnich-zdroju>.
- HOLAS, Milan. 2016. E-mailová komunikace. 20. 4. 2016.
- KAPSA, Václav. 2008. Oborová brána Musica (MUS): vymezení, struktura a oborová specifika. *Ikaros* [online]. 2008, 12(3) [cit. 2016-07-02]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/oborova-brana-musica-mus-%E2%80%93-vymezeni-struktura-a-oborova-specifika>.
- KRČMAŘOVÁ, Gabriela. 2000. Sdílená katalogizace a CASLIN. *Ikaros* [online]. 2000, 4(8) [cit. 2016-10-02]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/sdilena-katalogizace-a-caslin>.

KRČMAŘOVÁ, Gabriela. 2003a. Reálný souborný katalog. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-27-06]. Dostupné z:

http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001488&local_base=KTD.

KRČMAŘOVÁ, Gabriela. 2003b. Souborný katalog. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-27-06]. Dostupné z:

http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001494&local_base=KTD.

KRČMAŘOVÁ, Gabriela. 2003c. Virtuální souborný katalog. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-27-06]. Dostupné z:

http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001496&local_base=KTD.

LEDÍNSKÝ, Martin. 2005. Přebírání záznamů pomocí jednotné informační brány. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*. 2005, 57(6), s. 182-185. ISSN 0011-2321.

LEDÍNSKÝ, Martin. 2007. *Sdílená katalogizace a služby přebírání záznamů v České republice*. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví, 2007. Dostupné z:

<http://uisk.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Sd%C3%ADlen%C3%A1-katalogizace-a-sluzby-p%C5%BEby-p%C5%99eb%C3%ADr%C3%A1n%C3%AD-z%C3%A1znam%C5%AF-v-%C4%8Cesk%C3%A9-republice-Led%C3%ADnsk%C3%BD.pdf>.

LEDÍNSKÝ, Martin. 2016a. E-mailová komunikace. 6. 4. 2016.

LEDÍNSKÝ, Martin. 2016b. E-mailová komunikace. 28. 6. 2016.

LICHTENBERGEROVÁ, Edita. 2009. Cesta ke sdílené katalogizaci. *Krok: knihovnická revue Olomouckého kraje*. 2009, 6(4), s. 13-18. ISSN 1214-6420.

MACHAČOVÁ, Libuše. 2005. Katalogizace – tentokrát opravdu sdílená: využití systému Aleph-Cluster. In: *Knihovny současnosti 2005: sborník z 13. konference, konané ve dnech 13.-15. září 2005 v Seči u Chrudimi*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2005. s. 268-274.

ISBN 80-86249-33-6. Dostupné také z: <http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/ks2005/2005-2-268.pdf>.

MIKŠOVSKÁ, Nataša. 2013. Retrospektivní konverze (nejen) v českých knihovnách. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*. 2013, 65(10), s. 343-351. ISSN 0011-2321. Dostupné také z:

<http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2013-roc-65/10-2013/tema-retrospektivni-konverze-nejen-v-ceskych-knihovnach-116-1549.htm>.

PAVLÍK, Jiří. 2004. Nechybí ve vaší knihovně link server? *Ikaros* [online]. 2004, 8(5/2) [cit. 2016-20-06]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/nechybi-ve-vasi-knihovne-link-server-jiri-pavlik>.

POKORNÝ, Jan. ©2003. Profil Z39.50 JIB: profil pro jednoduché vyhledávání a stahování záznamů. In: *INFORUM 2004: 10. konference o profesionálních informačních zdrojích Praha, 25.-27. 5. 2004*. Praha: Albertina icome Praha, ©2003. ISSN 1214-1429. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/archiv/inforum2004/prispevek.php-prispevek=55.htm>.

POKORNÝ, Jan. 2008. Co vám může nabídnout JIB ve své čtvrté verzi?. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*. 2008, 60(1), s. 24-26. ISSN 0011-2321.

POSPÍŠILOVÁ, Jindřiška, Karolína KOŠŤÁLOVÁ a Hana NEMEŠKALOVÁ. 2007. Jednotná informační brána jako nástroj vyhledávání informací. *Zpravodaj ÚVT MU*. 2007, 17(5), s. 1-5. ISSN 1212-0901.

RUBRINGER, Tomáš. 1999. Z39.50. *Ikaros* [online]. 1999, 3(8) [cit. 2016-24-06]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/z3950>.

ŘÍMANOVÁ, Radka. 2016. Ústní sdělení. Praha. 1. 7. 2016.

Semináře pořádané SK ČR. *Souborný katalog ČR: portál CASLIN* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2016 [cit. 2016-07-12]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/caslin/onas/usporadane-seminare>.

STOKLASOVÁ, Bohdana. 2002. *Jednotná informační brána*. 1. vyd. Praha: Národní knihovna, 2002, 43 s. ISBN 80-705-0415-3.

STOKLASOVÁ, Bohdana. 2004. Sdílená katalogizace z pohledu manažera. In: *Knihovny současnosti 2004: sborník z 12. konference, konané ve dnech 14.-16. září 2004 v Seči u Chrudimi*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004, s. 189-193. ISBN 80-86249-30-1.

STOKLASOVÁ, Bohdana a kol. 2008. *Oborové brány*. 1. vyd. Praha: Národní knihovna, 2008, 108 s. ISBN 978-80-7050-555-7.

STOKLASOVÁ, Bohdana. 2014a. Centrální portál českých knihoven a jeho přínos pro veřejné knihovnické a informační služby. *Knihovnických a informačních služeb: 5.-6. února 2014*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2014, s. 158-163. ISBN 978-80-7051-200-5. Dostupné z: http://k21.fpf.slu.cz/wp-content/uploads/2014/10/Sbornik_Konference_kniha_v_21-stol_ekniha.pdf.

STOKLASOVÁ, Bohdana. 2014b. Centrální portál českých knihoven v polovině roku 2014. In: *Knihovny současnosti 14: sborník z 22. konference, konané ve dnech 9. až 11. září 2014 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci*. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2014, s. 158-166. ISBN 978-80-86249-71-1. Dostupné také z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2014/Sbornik2014.pdf>.

STOKLASOVÁ, Bohdana, Petr ŽABIČKA a Petra ŽABIČKOVÁ. 2015. Centrální portál knihoven od počátků k pilotnímu projektu. In: *Knihovny současnosti 2015: sborník s 23. ročníku konference konané ve dnech 8.-10. září 2015 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci*. Praha: Sdružení knihoven ČR, 2015, s. 303-308. ISBN 978-80-86249-75-9. Dostupné z: http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/2015/knihovny_soucasnosti_2015.pdf.

SVOBODOVÁ, Eva a Zuzana HÁJKOVÁ. 2004. *Možnosti stahování záznamů českých knihoven a perspektivy sdílené katalogizace v rámci Souborného katalogu ČR a zkušenosti se stahováním záznamů v českých knihovnách*. Praha: Národní knihovna České republiky, 2004 [cit. 2016-26-06]. Dostupné z: http://jib-info.cuni.cz/dokumenty/sec2004/sec2004_svobodova_hajkova.rtf.

ŠVARŤÍČKOVÁ, Tamara a Petra KAŠPAROVÁ. 2016a. Osobní rozhovor. Lešetice. 11. 3. 2016.

ŠVARŤÍČKOVÁ, Tamara. 2016b. E-mailová komunikace. 22. 6. 2016.

TYDLITÁTOVÁ, Michaela a Bořivoj Tydlitát. 2014. Utřídit neutřiditelné: část historického fondu Ústavu T. G. Masaryka zpřístupněna. *Knihovna* [online]. 2014, 25(1), s. 99-116 [cit. 2016-09-07]. ISSN 1802-8772. Dostupné z: <http://oldknihovna.nkp.cz/knihovna141/141099.htm#2>.

Univerzita Karlova. Ústřední knihovna. 2015. *Knihovna Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Knihovna UK, 2015 [cit. 2016-07-12]. Dostupné z: http://knihovna.cuni.cz/knihovna_uk/ustredni-knihovna/.

VODIČKOVÁ, Hana. 2003a. Katalogizace. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-27-06]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001272&local_base=KTD.

VODIČKOVÁ, Hana. 2003b. Retrospektivní katalogizace. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001354&local_base=KTD.

VODIČKOVÁ, Hana a Gabriela KRČMAŘOVÁ. 2003c. Sdílená katalogizace. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001491&local_base=KTD.

VODIČKOVÁ, Hana. Transliterace. 2003d. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001387&local_base=KTD.

VODIČKOVÁ, Hana. Zpracování de visu. 2003e. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001417&local_base=KTD.

VOJNAR, Martin, Petr ŽABIČKA a Helena DVOŘÁKOVÁ. 2005. Souborný katalog, portály a kooperativní projekty v Bavorsku. *Ikaros* [online]. 2005, 9(1) [cit. 2016-18-06]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/souborny-katalog-portaly-a-kooperativni-projekty-v-bavorsku>.

ŽABIČKA, Petr. 2013. Centrální portál knihoven a knihovní systémy. In: *Knihovny současnosti 2013: sborník z 21. konference, konané ve dnech 10.-12. září 2013 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci*. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2013, s. 87-91. ISBN 978-8086249-68-1. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2013/Sbornik2013.pdf>.

ŽABIČKA, Petr, Petra ŽABIČKOVÁ a Bohdana, STOKLASOVÁ. 2015. Centrální portál knihoven - začínáme. In: *INFORUM 2015: 21. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha, 26.-27.5.* [online]. 2015, 21 [cit. 2016-15-02]. ISSN 1801-2213. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2015/zabicka-petr.pdf>.

ŽABIČKA, Petr. 2016. Betaverze Centrálního portálu českých knihoven se představuje - beta.knihovny.cz. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*. 2016, 68(2), s. 43-46. ISSN 0011-2321.

Přílohy

Legenda k tabulkám:

UK – označení pro výsledky vyhledávání v Centrálním katalogu Univerzity Karlovy

JIB – označení pro výsledky vyhledávání v případě využití nástrojů Jednotné informační brány

ano – záznam se v daném zdroji podařilo nalézt

ne – záznam se v daném zdroji nepodařilo nalézt

x – vyhledávání v tomto zdroji neprobíhalo z důvodu již předchozího nalezení

Signatura K

	Signatura K	UK	JIB
1	295	ne	ano
2	630	ne	ano
3	1043	ne	ano
4	1172	ne	ano
5	1416	ne	ano
6	1599	ne	ano
7	2796	ne	ano
8	5157	ano	x
9	5309	ne	ne
10	5510	ne	ano
11	5738	ne	ne
12	6035	ano	x
13	6068	ne	ano
14	6308	ne	ano
15	7761	ne	ano
16	8229	ne	ano
17	9215	ne	ne
18	9562	ne	ano
19	9740	ne	ne
20	10013	ano	x
21	10029	ne	ano
22	10888	ne	ne
23	12240	ano	x
24	12579	ne	ano
25	12662	ne	ano
26	12681	ne	ne
27	13218	ne	ne
28	13326	ne	ano
29	13349	ano	x
30	13453	ano	x
31	13486	ne	ano

	K	UK	JIB
32	13889	ne	ano
33	14303	ne	ne
34	15257	ne	ne
35	15784	ne	ano
36	17306	ne	ano
37	17594	ano	x
38	17786	ne	ne
39	17812	ne	ano
40	17915	ano	x
41	18207	ne	ano
42	18215	ne	ano
43	19626	ne	ano
44	20711	ano	x
45	20850	ne	ne
46	21527	ano	x
47	21970	ne	ano
48	22002	ne	ano
49	22544	ne	ano
50	22711	ne	ano
51	22795	ne	ne
52	23178	ne	ano
53	23798	ne	ne
54	24104	ne	ano
55	24210	ne	ano
56	25035	ne	ano
57	25823	ne	ne
58	25923	ano	x
59	26005	ano	x
60	26138	ne	ano

Signatura K	UK		12
	JIB	ano	34
	JIB	ne	14
celkem			60

Signatura III

	Signatura III	UK	JIB		III	UK	JIB
				32	5159	ne	ano
1	23	ne	ano	33	5400	ano	x
2	138	ne	ano	34	5453	ne	ano
3	282	ne	ano	35	5656	ne	ne
4	311	ano	x	36	6121	ano	x
5	321	ano	x	37	6176	ne	ano
6	1160	ne	ano	38	6322	ne	ano
7	1227	ano	x	39	6455	ne	ano
8	1264	ano	x	40	6516	ne	ano
9	1450	ne	ano	41	6681	ano	x
10	1971	ne	ano	42	6759	ne	ano
11	2527	ano	x	43	6854	ano	x
12	2535	ne	ano	44	7037	ne	ano
13	2607	ne	ano	45	7139	ne	ano
14	2712	ano	x	46	7313	ne	ano
15	2752	ne	ne	47	7401	ne	ne
16	2982	ne	ano	48	7604	ne	ne
17	3039	ano	x	49	7619	ne	ano
18	3086	ne	ne	50	7757	ne	ne
19	3269	ne	ne	51	7768	ne	ano
20	3601	ne	ne	52	7778	ano	x
21	3671	ne	ano	53	8149	ne	ano
22	3673	ne	ne	54	8164	ano	x
23	3678	ne	ne	55	8171	ne	ano
24	4105	ne	ano	56	8201	ano	x
25	4196	ano	x	57	8434	ano	x
26	4257	ne	ne	58	8612	ne	ne
27	4286	ne	ne	59	8647	ne	ano
28	4540	ne	ano	60	8721	ne	ano
29	4703	ne	ano				
30	4792	ano	x				
31	5031	ne	ano				

Signatura III	UK		17
	JIB	ano	30
	JIB	ne	13
celkem			60

Signatura P

	Signatura P	UK	JIB
1	50	ne	ano
2	86	ne	ano
3	130	ne	ne
4	178	ano	x
5	213	ne	ano
6	226	ano	x
7	268	ne	ano
8	281	ne	ano
9	310	ne	ano
10	353	ne	ano
11	420	ano	x
12	450	ano	x
13	589	ne	ano
14	594	ano	x
15	674	ano	x
16	716	ne	ano
17	755	ano	x
18	830	ne	ano
19	862	ne	ano
20	901	ne	ano
21	993	ano	x
22	1003	ne	ano
23	1012	ne	ano
24	1035	ano	x
25	1067	ano	x
26	1070	ne	ano
27	1149	ne	ano
28	1160	ano	x
29	1181	ne	ano
30	1212	ne	ano
31	1261	ano	x

	P	UK	JIB
32	1300	ne	ano
33	1488	ne	ano
34	1561	ne	ano
35	1577	ne	ano
36	1653	ne	ano
37	1686	ne	ne
38	1704	ne	ne
39	1791	ne	ano
40	1844	ne	ne
41	1932	ne	ne
42	1958	ne	ano
43	1985	ano	x
44	1995	ne	ano
45	2169	ne	ano
46	2176	ne	ne
47	2192	ne	ano
48	2195	ne	ano
49	2294	ano	x
50	2300	ne	ano
51	2446	ne	ano
52	2472	ne	ano
53	2480	ne	ano
54	2495	ne	ano
55	2553	ne	ano
56	2558	ne	ano
57	2563	ne	ano
58	2572	ne	ano
59	2644	ne	ano
60	2687	ne	ano

Signatura P	UK		14
	JIB	ano	40
	JIB	ne	6
celkem			60

Signatura S

	Signatura S	UK	JIB
1	38	ne	ano
2	44	ne	ne
3	108	ne	ano
4	145	ano	x
5	258	ne	ano
6	329	ne	ano
7	350	ne	ano
8	494	ne	ano
9	626	ne	ano
10	674	ne	ano
11	679	ne	ano
12	687	ano	x
13	720	ne	ano
14	769	ano	x
15	876	ne	ano
16	981	ne	ano
17	1014	ne	ano
18	1069	ne	ano
19	1072	ne	ano
20	1158	ne	ano
21	1177	ne	ano
22	1341	ne	ano
23	1376	ano	x
24	1551	ne	ano
25	1561	ano	x
26	1563	ne	ne
27	1608	ne	ano
28	1671	ne	ano
29	1689	ne	ano
30	1717	ne	ano
31	1904	ne	ano

	S	UK	JIB
32	1907	ne	ano
33	1926	ano	x
34	2118	ne	ano
35	2313	ne	ano
36	2599	ne	ano
37	2622	ne	ano
38	2646	ne	ano
39	2685	ne	ne
40	2710	ne	ano
41	2714	ne	ano
42	2953	ne	ano
43	2987	ne	ano
44	3028	ne	ano
45	3037	ne	ano
46	3060	ne	ano
47	3180	ne	ano
48	3214	ne	ano
49	3222	ne	ne
50	3515	ne	ano
51	3620	ne	ano
52	3680	ne	ano
53	3710	ne	ano
54	3755	ne	ano
55	3786	ne	ano
56	3815	ne	ano
57	3926	ne	ano
58	3971	ne	ano
59	4066	ne	ano
60	4082	ano	x

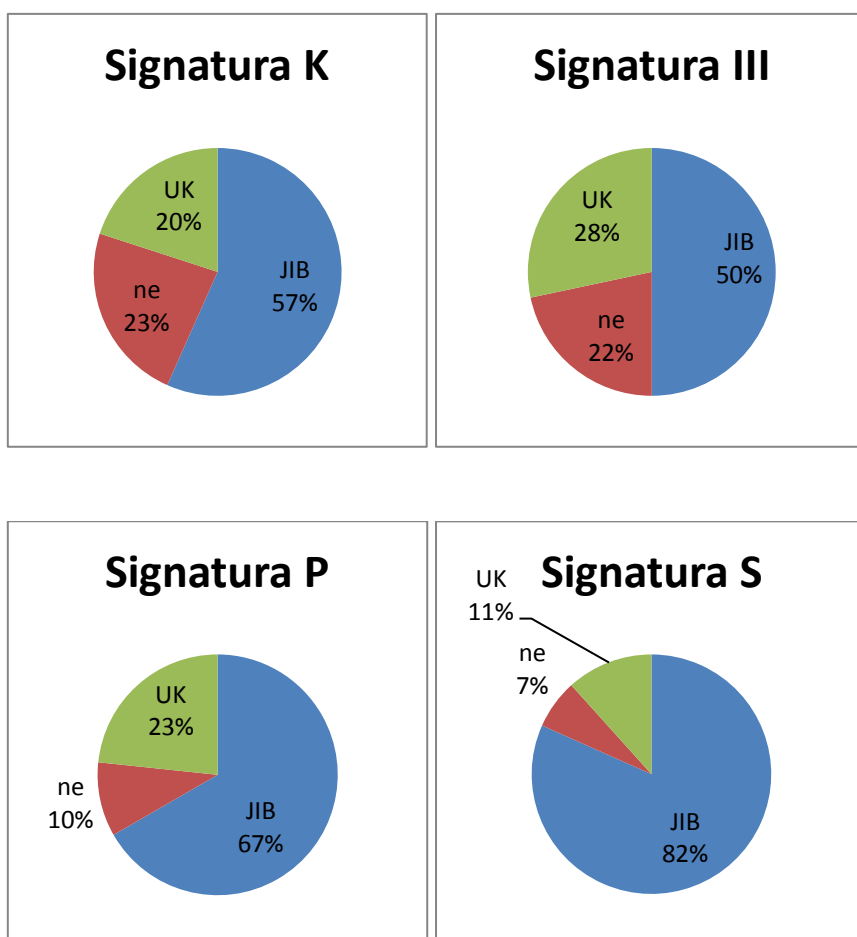
Signatura S	UK		7
	JIB	ano	49
	JIB	ne	4
celkem			60

Procentuální rozložení jednotlivých nalezení v jednotlivých signaturách

UK – podíl knih, které se v dané signatuře podařilo nalézt v Centrálním katalogu Univerzity Karlovy

JIB – podíl knih, které se v dané signatuře podařilo nalézt pomocí nástrojů Jednotné informační brány

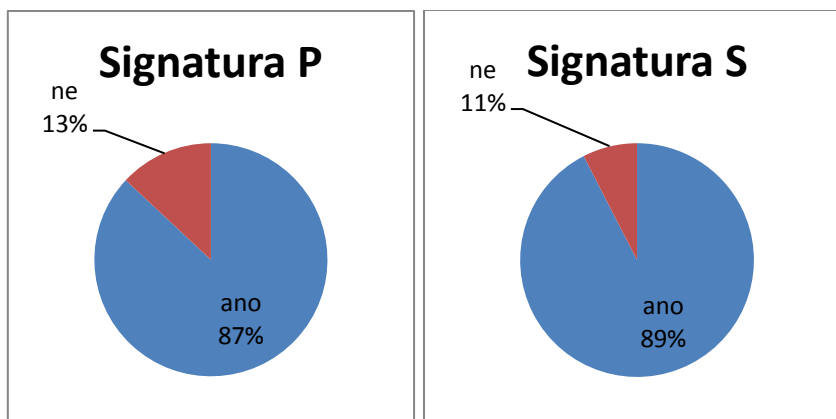
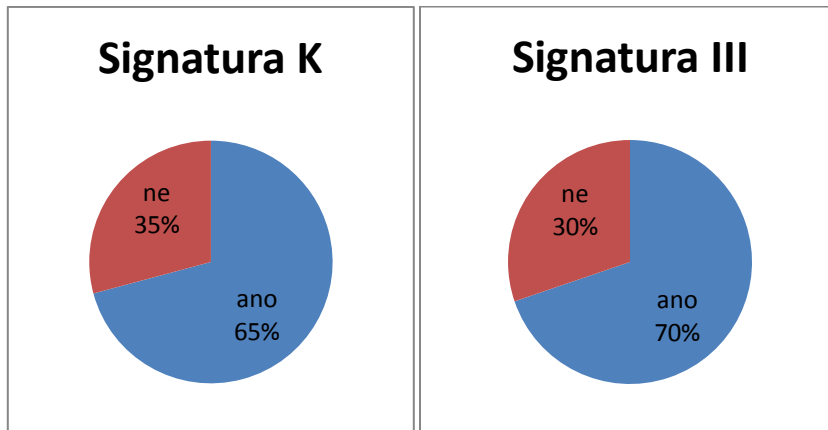
ne – podíl knih, které se v dané signatuře nepodařilo nalézt za využití výše zmíněných nástrojů

Poměr úspěšnosti v případě využití nástrojů JIB

ano – záznam se podařilo získat pomocí nástrojů Jednotné informační brány

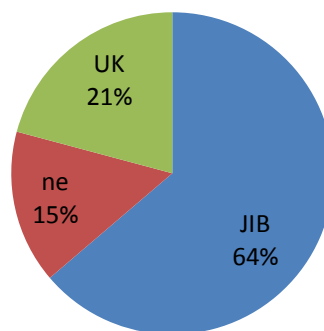
ne – záznam se nepodařilo získat pomocí nástrojů Jednotné informační brány

Shrnutí výsledků

Dohromady	UK		50
	JIB	ano	153
	JIB	ne	37
celkem			240

Celkové procentuální rozložení jednotlivých nálezů

Porovnání úspěšnosti vyhledání v případě využití nástrojů JIB

